

ZPRÁVODAJ

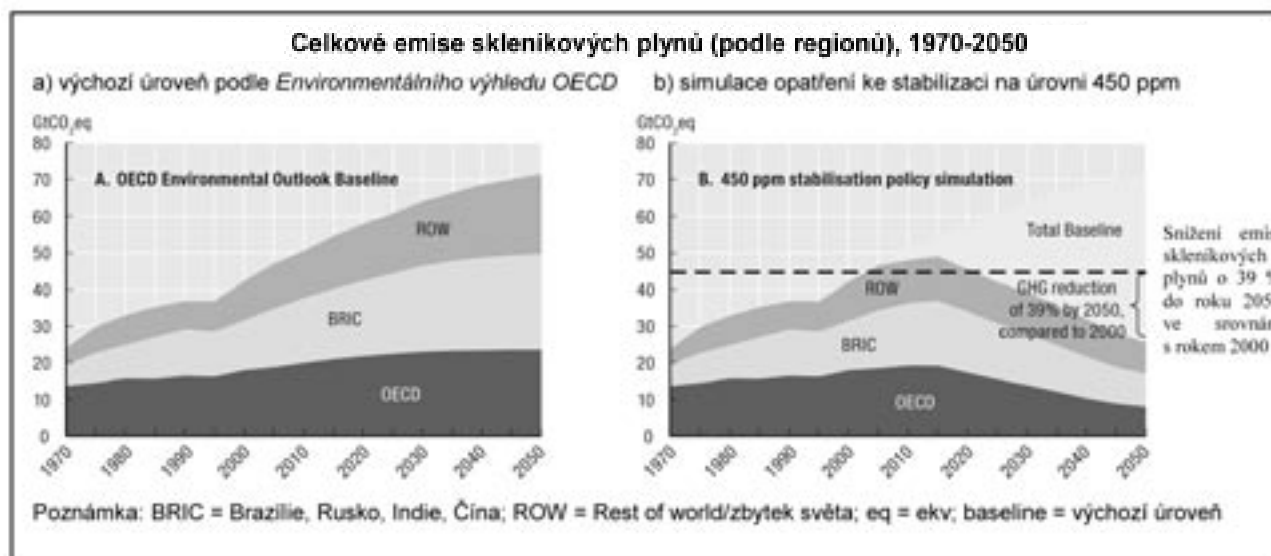
MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Duben 2008

Ročník XVIII

číslo 4

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj zveřejnila 5. března 2008 významnou ekonomicko-environmentální prognózu s názvem *Environmentální výhled OECD do roku 2030*. Analýzy OECD ukazují, že světové emise skleníkových plynů vzrostou do roku 2030 o 37% a do roku 2050 až o 52%. Podle odhadů bude muset do roku 2030 vzrůst světová rozloha zemědělské půdy o 10%, aby byla uspokojena rostoucí poptávka po potravinách a biopalivech. Vážnému nedostatku pitné vody bude v roce 2030 čelit o miliardu lidí více než dnes. Předčasná úmrtí způsobená přízemním ozónem se do roku 2030 na celém světě zečtyřnásobí. Situace se ovšem nemusí vyvíjet tak dramaticky, pokud zavedeme nová, environmentálně cílená politická opatření. Grafy převzaté z nového Environmentálního výhledu OECD názorně srovnávají vývoj emisí skleníkových plynů bez těchto opatření a s nimi. Více na str. 4–7.

Grafy: *Environmentální výhled OECD do roku 2030*, český překlad shrnutí, MŽP ČR. Originál tohoto shrnutí byl publikován OECDV „*OECD Environmental Outlook to 2030*“, © 2008 OECD.

OBSAH

UDÁLOSTI MĚSÍCE • Novela zákona o odpadech (2) • Environmentální výhled OECD do roku 2030 (4) • Zprávy ze správy životního prostředí (8) • **ROZHOVOR** • RNDr. Zdeňka Bubeníková, Ph.D. – O hierarchii nakládání s odpady (17) • **ANALÝZY, SOUHRNY, KOMENTÁŘE** • Připravuje se evropský klimaticko-energetický balíček (19) • Šance pro jilmy (21) • GreenLight na ministerstvu (22) • III. světový kongres biosférických rezervací (24) • Globální správa životního prostředí (28) • **DISKUSE** • Ekonomické podmínky podnikání v dopravě ČR (31) • **TIP** • Jaro pro Zemi 2008 (36)•

NOVELA ZÁKONA O ODPADECH

„Novela zákona o odpadech občanům výrazně usnadní třídění odpadu a také ekonomicky zvýhodní recyklaci před spalováním a především skládkováním,“ shrnul ministr životního prostředí Martin Bursík hlavní přínos velké novely zákona o odpadech, kterou představil 27. února 2008 na tiskové konferenci.

Zkvalitnění třídění odpadů pro občany

Obce musí nejpozději do začátku roku 2010 umožnit svým občanům třídit základní druhotné suroviny: papír, plasty, sklo, nápojové kartony a biologicky rozložitelný odpad. Povinnost zajistit místo k odkládání bioodpadu se bude zpočátku týkat jen těch částí obcí, kde převládá zástavba rodinných domků. Na ostatní části obcí a měst se tato povinnost bude rozšiřovat postupně tak, aby obce měly šanci se na tuto povinnost připravit a zajistit využití sebraného odpadu.

MŽP v současné době připravuje novelu zákona o obalech, která rozšíří recyklační povinnosti obalového průmyslu, jenž bude muset obcím více přispívat na třídění.

Zejména v třídění bioodpadu existují obrovské rezervy. V České republice je nyní 137 fungujících kompostáren, ale pouze devět bioplynových stanic. Podle Plánu odpadového hospodářství ČR by mělo na skládkách v roce 2010 skončit pouze 112 kg rozložitelného odpadu na obyvatele. Ve skutečnosti putovalo v roce 2006 na skládky 142,5 kg na obyvatele. Na skládkách skončí bezmála polovina biologicky

rozložitelného komunálního odpadu, i když je možné tento odpad dobře využít – v kompostárnách či pro výrobu energie v bioplynových stanicích.

Zlepšení systému zpětného odběru baterií a akumulátorů

Výrobci baterií a akumulátorů musí zajistit pro občany možnost zpětného odběru těchto výrobků v každém obchodě, kde se prodávají. Občané za odevzdání baterií a akumulátorů nebudou nic platit.

Výrobci mají také podle předkládané novely povinnost zajistit, aby nejpozději do 26. září 2010 bylo znovu využito 75 % hmotnosti všech na trh uvedených nikl-kadmiových baterií a akumulátorů a 65 % hmotnosti všech olovených baterií a akumulátorů. U ostatních typů baterií je povinnost zajistit recyklaci alespoň 50 % z nich.

Zlepšení systému zpětného odběru elektrozařízení

Novela zvyšuje transparentnost systému zpětného odběru vysloužilých elektrozařízení a kontrolovatelnost provozovatelů těchto systémů. Zvýší také počet míst, kde je možné vysloužilé elektrospotřebiče odevzdat.

Všichni prodejci jsou podle návrhu povinni bezplatně odebrat přístroje výměnou „kus za kus“ při nákupu nového zboží. Prodejny větší než 200 m² musí navíc od zákazníka odebrat starý přístroj do 5 kg hmotnosti bez ohledu na to, zda si zákazník kupuje nový či nikoli. Internetoví prodejci jsou povinni bezplatně zajistit zpětný odběr starého přístroje při dodávce nového.

Efektivní likvidace autovraků

Novela zlepšuje dostupnost míst, kde je možné odevzdat vozidlo s ukončenou životností (autovrak) k jeho ekologické likvidaci. Každý výrobce bude muset zajistit efektivní síť míst po celé České republice, kde je možné se autovraku legálně zbavit. To znamená alespoň jedno takové místo ve správním obvodu každé obce s rozšířenou působností. Výrobci musí zajistit, že se 85 % materiálu a dílů z vyřazených aut znovu využije. Od roku 2015 budou muset výrobci zajistit opětovné využití 95 % hmotnosti všech vybraných autovraků své značky.

Náklady na tuto sběrnou síť i na ekologickou likvidaci vozů ponese výrobce. Novela také zefektivňuje informační systém nakládání s autovraky propojený s registrem silničních vozidel.

Ukládání odpadu na skládky nesmí být výhodné

Novela zákona zpřísnuje požadavky na provozování skládek a zvyšuje pravomoci krajských úřadů

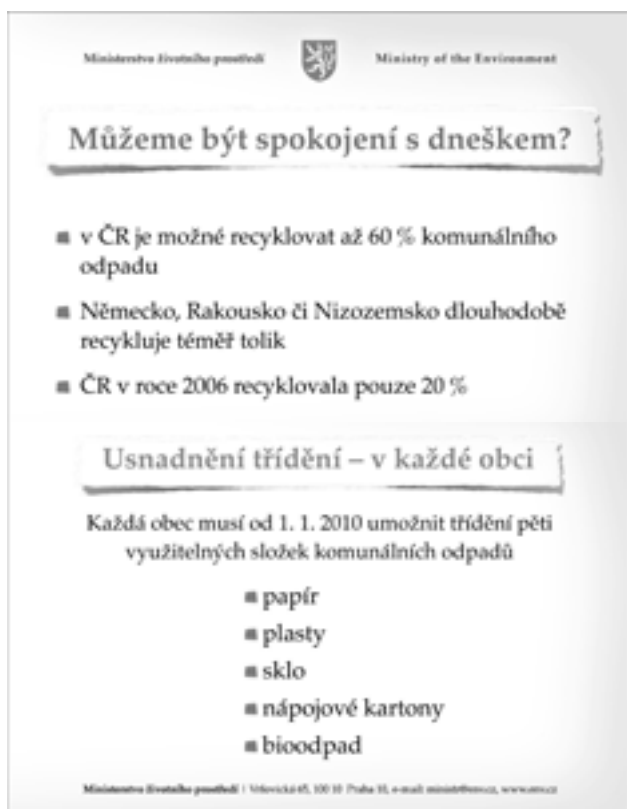
třídění odpadu se pro většinu občanů stalo stejně samozřejmou součástí životního stylu jako čištění zubů.

Podle průzkumů třídí dvě třetiny obyvatel alespoň jednu složku komunálního odpadu. Přesto Česká republika výrazně zaostává za sousedními státy. Zatímco v Německu či Rakousku se už před několika lety recyklovalo přes padesát procent komunálního odpadu, u nás je to pouhých dvacet. Necelých deset procent skončí ve spalovnách. Drtivá většina komunálního odpadu je vyvážena na skládky. Těžko lépe ilustrovat fakt, že k tomu, abychom mohli být spokojeni, máme ještě daleko.

Ministerstvo životního prostředí proto připravilo úpravu odpadového zákona, která má třídění a recyklaci usnadnit. Je totiž jasné, že problém není v tom, že by lidé odpad třídit nechtěli. Čísla dokazují pravý opak...

Úspěšné recyklační programy už zavedla řada evropských měst, nejen v Rakousku, Německu, Švýcarsku či v Nizozemsku, ale také třeba na Slovensku. První vlaštovky najdeme i u nás, po schválení novely zákona to ale budou mít podstatně jednodušší...

Martin Bursík v článku Chceme méně skládek a více recyklace, Právo, 27. 2. 2008

Zdroj: Prezentace RNDr. Martina Bursíka Velká novela zákona o odpadech

při jejich provozování. Zároveň dochází ke zvýšení poplatků za každou tunu skládkovaného odpadu až na konečných 1500 Kč v roce 2013.

Tiskový mluvčí MŽP Jakub Kašpar, ministr Martin Bursík a vedoucí poradců ministra Daniel Vondrouš představují velkou novelu zákona o odpadech.

Poplatek za skládkování komunálního odpadu se bude zvyšovat postupně. V roce 2009 bude činit 700 Kč/t, v roce 2011 1000 Kč/t a v roce 2013 1500 Kč/t.

Výnos z těchto poplatků bude směřovat z 80 % krajům, z 20 % obcím, na jejichž území skládky leží. „Kraje musí tyto prostředky reinvestovat zpět do odpadového hospodářství – tedy na zlepšení možností třídění odpadu pro občany, budování nových kompostáren a recyklačních linek a podobné projekty,“ vysvětlil ministr Bursík.

Většinu výnosu z poplatku na skládkování dostanou právě kraje proto, že jsou odpovědné za systém nakládání s komunálním odpadem na celém svém území. „To není levná záležitost a příjem z poplatků je tak šancí pro kraje získat na zkvalitnění služeb vlastními prostředky,“ říká náměstek ministra životního prostředí Karel Bláha. Obce, na jejichž katastru se skládka nachází, budou nadále dostávat 20 % z výnosu z poplatků a nebudou za vlastní skládkovaný odpad muset poplatek hradit. „Pro obce je skládka zátěží, zároveň ale nechceme, aby se skládka stala lukrativním způsobem získávání prostředků pro obecní rozpočty. Poplatky za skládkování musí směřovat zpět do odpadového hospodářství,“ vysvětluje Karel Bláha.

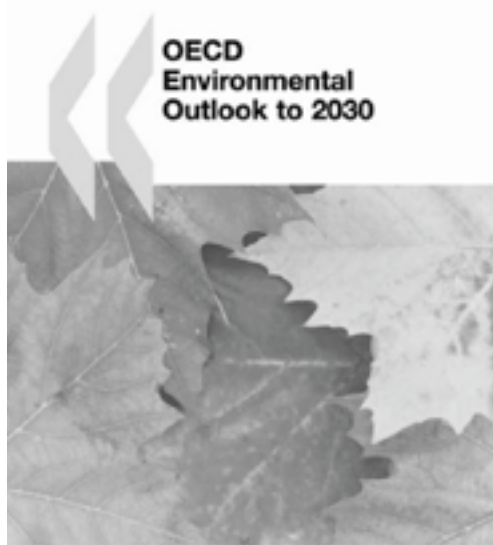
Podpora projektů z Operačního programu Životní prostředí

Ministerstvo životního prostředí připravilo kromě zákona také finanční nástroj na podporu investic do lepšího hospodaření s odpady určený pro obce, kraje, neziskové organizace i podnikatele. V Operačním programu Životní prostředí je pro tento účel vyčleněno 520,2 milionu eur do roku 2013. Finanční podpora pro prvních téměř 150 úspěšných projektů je již na cestě. Jsou mezi nimi nové třídící a recyklační linky, kompostárny či bioplynové stanice nebo projekty na zefektivnění sběru bioodpadu. Další výzva k předkládání projektů bude vyhlášena na přelomu srpna a září letošního roku.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP, upraveno (red)
Foto MŽP, Eva Veverková

ENVIRONMENTÁLNÍ VÝHLED OECD DO ROKU 2030

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), sdružující vyspělé země světa, zveřejnila 5. března 2008 v Oslu obsáhlou zprávu Environmentální výhled OECD do roku 2030. Jedná se o prognózu dalšího vývoje v oblasti životního prostředí a zároveň, vzhledem k tomu, že OECD je ekonomická organizace, o analýzu ekonomických dopadů strategie nicnedělání a na druhou stranu nákladů na zavádění opatření na ochranu životního prostředí. Národní seminář u příležitosti zveřejnění zprávy jako první uspořádala Česká republika, dále se rozhodly Environmentální výhled představit samostatně Portugalsko, Švédsko, Korea a Kanada.

Environmentální výhled OECD do roku 2030 je zásadní zprávou, propojující ekonomické a environmentální prognózy na několik dalších desetiletí. Výhled simuluje konkrétní politická opatření, jejichž prostřednictvím se lze vypořádat s klíčovými problémy životního prostředí. Identifikuje čtyři prioritní oblasti, ve kterých je potřeba rychle jednat: změnu klimatu, ztrátu biodiverzity, nedostatek vody a dopady znečištění a toxických chemických látek na lidské zdraví.

Nejvýznamnější části zprávy a další informace jsou dostupné na <http://www.oecd.org/environment/outlookto2030>. Přímo na této stránce lze též najít odkaz na shrnutí v českém jazyce. Český překlad shrnutí vydalo ještě v březnu 2008 Ministerstvo životního prostředí ČR rovněž v tištěné podobě v rámci edice Planeta, číslo 1/2008. Knihovníci a jiní vážní zájemci o výtisk časopisu Planeta mohou kontaktovat Evu Krýžovou na adrese eva_kryzova@env.cz.

Účet za nicnedělání by byl vysoký

„Řešení klíčových environmentálních výzev jsou dostupná, proveditelná a dosažitelná. Zejména srovnáme-li očekávaný ekonomický růst a náklady na jedné straně s důsledky nečinnosti na straně druhé,“ říká generální tajemník OECD Angel Gurría. „Státy musí změnit strukturu svých ekonomik směrem k nízkouhlíkové, zelenější a udržitelnější budoucnosti. Náklady takovéto restrukturalizace jsou přijatelné, nicméně přechod bude náročný na řízení, aby se zvládly jeho sociální dopady a dopady na konkurenceschopnost, a také aby nové příležitosti byly využity skutečně jako výhoda,“ dodává Angel Gurría.

Environmentální výhled OECD do roku 2030 odhaduje, že světový HDP se do roku 2030 téměř zdvojnásobí. Simulace politických opatření dle OECD ukazují, že pouze zhruba 1 % z tohoto růstu by nás stála opatření, která mohou snížit množství hlavních látek znečišťujících ovzduší asi o třetinu a růst množství emisí skleníkových plynů udržet na 12 % namísto 37 % v případě nicnedělání.

OECD doporučuje použít balíček opatření založených zejména na ekonomických a tržních nástrojích, které omezí náklady. Příkladem jsou ekologické daně, efektivní oceňování vody, obchodování s emisemi, uplatňování principu „znečišťovatel platí“, odpadové poplatky a odstranění subvencí škodlivých pro životní prostředí (např. pro fosilní paliva a intenzivní zemědělství). Zároveň je třeba zpřísnovat předpisy a standardy (např. v dopravě a stavebnictví), zvýšit investice do výzkumu a vývoje, rozšířit ekoznačení a zefektivnit přístup veřejnosti k informacím.

Výhled OECD identifikuje i způsoby sdílení nákladů těchto opatření na globální úrovni. Rozvinuté země nesou odpovědnost za většinu současných emisí skleníkových plynů, ale rychlý ekonomický růst v rychle rostoucích ekonomikách, zejména v Brazílii, Rusku, Indii a Číně, způsobí, že do roku 2030 roční emise těchto čtyř zemí dohromady překročí emise celkem všech třiceti zemí OECD. Spravedlivé sdílení nákladů tak bude stejně důležité jako technologický pokrok a výběr konkrétních nástrojů ochrany životního prostředí.

„Musíme si uvědomit, že dát věci do pořádku v oblasti životního prostředí neznamená jen vyřešit co a jak udělat. Musíme se také vypořádat s otázkou, kdo co zaplatí. Celosvětové náklady budou mnohem nižší, když budou jednotlivé země vzájemně spolupracovat,“ podtrhl Angel Gurría.

V návaznosti na celosvětové zveřejnění Environmentálního výhledu OECD do roku 2030 proběhl 13. března 2008 na Ministerstvu zahraničních věcí v Praze národní seminář.

České veřejnosti na něm zprávu OECD představili první náměstek ministra životního prostředí Jan Dusík a zástupce ředitele Direktorátu pro životní prostředí OECD Robert Visser.

Následovala vystoupení expertů Ministerstva životního prostředí, která byla zaměřena na nejdůležitější oblasti dle Environmentálního výhledu OECD: změnu klimatu, biodiverzitu, vodu, ovzduší, odpady a nebezpečné chemické látky. Semináře se zúčastnilo více než 120 zájemců zejména ze státní správy, ambasád, soukromého sektoru a neziskových organizací.

Z českého národního semináře ke zveřejnění Environmentálního výhledu OECD do roku 2030.

Investice do životního prostředí se vyplatí

Nejzásadnější zprávou výhledu je konstatování, že řešení klíčových problémů životního prostředí jsou proveditelná a dostupná. Zpráva předpokládá, že světový HDP se do roku 2030 zvýší o 97 %, když budeme investovat do ochrany životního prostředí podle doporučení, která OECD dává. Takové investice by znamenaly snížení tempa ročního růstu světového HDP o pouhé 0,03 %. Pokud bychom zvolili „strategii nicnedělání“, světový HDP se do roku 2030 zvýší o 99 % (rozdíl je necelá dvě procenta), ale se zásadními a často nevratnými negativními dopady na životní prostředí.

Klíčovými nástroji podle OECD jsou především ekonomické stimuly a motivace – ekologické daně, obchodovatelné emisní povolenky, spravedlivé oceňování zdrojů (internalizace externích nákladů). Výhled také jednoznačně konstatuje, že klíčové je i načasování – současné právní regulace, stejně jako současné investice do infrastruktury, budov, výzkumu, apod. ovlivní budoucí efekty na ekonomiku i životní prostředí na desítky let dopředu.

Výhled identifikuje čtyři nejdůležitější oblasti, v nichž je třeba bezodkladně jednat:

- změna klimatu
- ztráta biologické rozmanitosti (biodiverzity)
- nedostatek vody
- dopady znečištění a toxických látek na lidské zdraví a životní prostředí

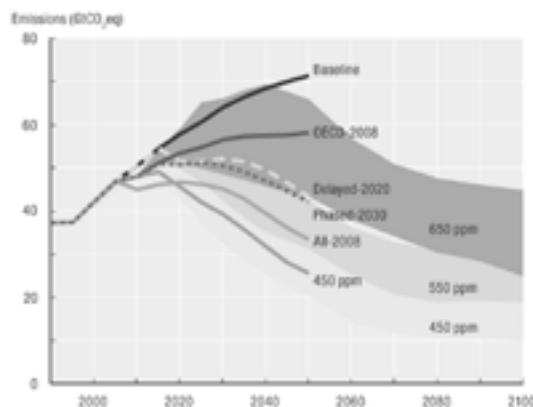
Tyto problémy nevyřeší země OECD samy. Zásadní je proto spolupráce, především s rychle se rozvíjejícími ekonomikami, jako je Brazílie, Rusko, Indie, Indonésie či Jihoafrická republika. Zároveň nelze předpokládat, že je vyřeší izolované aktivity ministrů životního prostředí – ohledy na tyto problémy musí vzít v potaz politiky celých vlád a všech jejich resortů.

Změna klimatu

Pokud nebudou podniknuta žádná nová opatření, pak podle Výhledu OECD:

- Světové emise skleníkových plynů vzrostou o 37 % do roku 2030 a o 52 % do roku 2050.
- Emise v zemích OECD vzrostou o 23 % do roku 2030 a o 26 % do roku 2050.
- Emise rychle se rozvíjejících ekonomik Brazílie, Ruska, Indie a Číny vzrostou do roku 2030 o 46 %.
- Průměrné světové teploty vzrostou do roku 2050 o 1,7 – 2,4 °C (proti předindustriálním hodnotám).

Pro stabilizaci koncentrací skleníkových plynů na 450 ppm $\text{CO}_{2\text{ekv}}$ by musely být světové emise skleníkových plynů do roku 2050 sníženy téměř o 40 % oproti úrovni roku 2000. Toho je možné podle OECD dosáhnout při využití daně na emise skleníkových plynů ve výši alespoň 25 USD/t $\text{CO}_{2\text{ekv}}$. Vzhledem k očekávanému růstu světového HDP, by zavedení takových opatření stálo zhruba 0,5 % světového HDP v roce 2030 a 2,5 % v roce 2050. Pokud by země OECD zavedly zmíněnou daň na skleníkové plyny v roce 2008, vedlo by to ke snížení emisí o 43 % do roku 2050, ovšem globální emise by přesto byly o 38 % vyšší. Pokud by se Brazílie, Rusko, Indie a Čína k této politice připojily v roce 2020 a zbytek světa v roce 2030, globální emise skleníkových

Zdroj: OECD Environmental Outlook Východí úroveň a simulace opatření; a van Vuuren et al. 2007.

Poznámka: Emissions (GtCO_{2eq}) = Emise (Gt CO_{2ekv}); OECD 2008 = všechny země OECD aplikují daň ze skleníkových plynů 25 USD/t CO_{2ekv}; Delayed 2020 = Pozdní 2020 = všechny země aplikují daň počínaje rokem 2020; Phased 2030 = Postupné 2030 = země OECD aplikují daň v roce 2008, BRIC v roce 2020 a zbytek světa (ROW) v roce 2030; AA 2008 = Všichni 2008 = všechny země aplikují daň počínaje rokem 2008; 450 ppm = scénář pro stabilizaci koncentrací skleníkových plynů v atmosféře na 450 ppm CO_{2ekv}; Ve všech případech se daň ze skleníkových plynů 25 USD/t CO_{2ekv} zvyšuje o 2 % ročně po počátečním roce zavedení.

plynů by mohly být do roku 2050 sníženy na úroveň roku 2000.

V ČR emise skleníkových plynů od roku 1990 významně poklesly v důsledku ekonomické transformace a progresivní environmentální legislativy z počátku 90. let. Emise CO₂ v ČR byly v roce 2006 o 24 % nižší, než v roce 1990. Emise CO₂ v přepočtu na obyvatele však od poloviny 90. let stagnují. V porovnání s průměrem zemí EU i OECD jsou měrné emise CO₂ v ČR stále vysoké (páté nejvyšší v EU). Cestou k dalšímu snižování emisí CO₂ je snižování energetické náročnosti ve všech sektorech ekonomiky a zvyšování podílu obnovitelných zdrojů energie.

Biodiverzita

Neuděláme-li nic nového, pak podle OECD:

- Značnému množství druhů rostlin i živočichů hrozí do roku 2030 vyhynutí.
- Hlavní tlaky na biodiverzitu budou pocházet od zemědělství, růstu měst (bytová výstavba, obchodní a průmyslové zóny na "zelené louce", dopravní infrastruktura atd.) a ze změny klimatu. Globálně bude největším zdrojem tlaku na biodiverzitu zemědělství.
- Rozlohy vzrostlých lesů se do roku 2030 v jižní Asii sníží o 68 %, v Číně o 26 %, v Africe o 24 % a cca o 20 % ve východní Evropě, Austrálii a na Novém Zélandu.

Cena za nicnedělání bude vysoká, může znamenat i nevratné změny, v některých případech až kolaps ekosystémů, a bude mít významné důsledky zejména pro farmaceutický průmysl a rybolov. Ochrana biodiverzity musí být integrována v zemědělské politice i v územním plánování a rozvoji, včetně rozvoje dopravní infrastruktury.

V ČR je rozloha velkoplošných chráněných území téměř 15,8 %, průměr OECD je 16,4 %. Počet i rozloha chráněných území se zvyšuje. Byly vyhlášeny mnohé oblasti soustavy Natura 2000 v celé ČR. Přesto je významná část u nás žijících druhů živočichů a planě rostoucích rostlin postižena různým stupněm ohrožení.

Voda

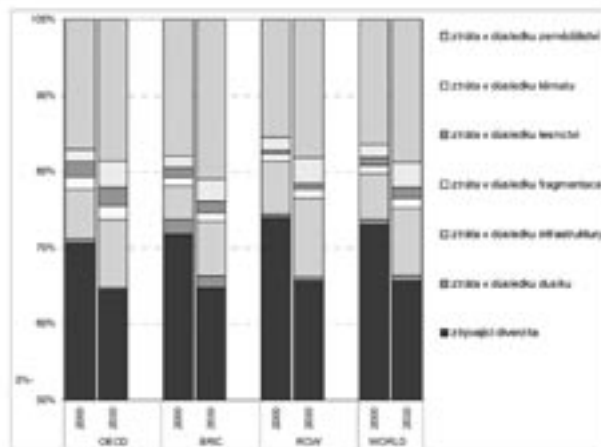
Podle OECD hrozí, pokud nebudeme podnikat žádná nová opatření:

- Vážnému nedostatku vody bude v roce 2030 čelit o miliardu lidí více než dnes.
- Většina těchto lidí bude v rozvojových zemích.
- Znečištění vody dopady nedostatku vody ještě zhorší. Největším světovým znečišťovatelem a spotřebitelem vody je zemědělství.
- Víc než 5 miliard lidí (67 % světové populace) nebude mít v roce 2030 přístup ke kanalizaci, tj. o 700 milionů víc, než dnes.
- Dopady změny klimatu velmi pravděpodobně ještě zhorší situaci tam, kde je nedostatek vody již dnes.

Náklady na nicnedělání jsou vysoké a následky vážné, nedostatek a znečištění vody budou mít vážné dopady na ekonomiku i kvalitu života především v rozvojových zemích. Odhaduje se, že ke snížení počtu světové populace bez přístupu k pitné vodě na polovinu do roku 2015, by bylo zapotřebí 10 – 30 miliard

USD ročně navíc oproti dnešku. Pro srovnání, země OECD utratí cca 380 miliard USD ročně za podpory pro vlastní zemědělství.

V roce 2006 v ČR bylo pitnou vodou z veřejných vododův zásobováno 92,2 % obyvatel. I napojení obyvatel na kanalizaci u nás stoupá. V roce 2006 k ní bylo připojeno 80 % obyvatel. Přetrvává ovšem problém znečištění vod fosforem a dusíkem, především kvůli používání umělých hnojiv v zemědělství, ale i kvůli používání těchto látek v průmyslu (a fosforu v domácnostech).

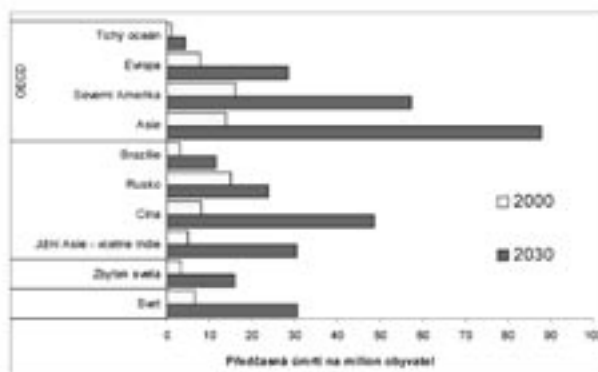
Poznámka: BRIC = Brazílie, Rusko, Indie, Čína; ROW = Rest of world/zbytek světa; WORLD = svět

Ovzduší

Podle OECD hrozí:

- V roce 2030 předčasně zemře na světě čtyřikrát více lidí než dnes kvůli koncentracím přízemního ozónu a dvakrát více než dnes kvůli prachovému znečištění (PM₁₀). V souvislosti se znečištěním ovzduší PM₁₀ by v roce 2030 mohly zemřít až více než 3 miliony lidí.
- Problémem v zemích OECD je především kvalita ovzduší ve městech a znečištění ovzduší kvůli nárůstu dopravy.

Náklady na poškození zdraví ze znečištění ovzduší představují významný podíl HDP nejen v zemích OECD (včetně ČR). Náklady na zlepšení ovzduší se, podle OECD, oproti nákladům na následnou zdravotní péči, výrazně vyplatí. Navíc dochází k synergickým efektům při opatření ke snižování skleníkových plynů (která přináší i snížení dalších znečišťujících látek – NO_x, SO_x i PM₁₀ a PM_{2,5}).

Nebezpečné chemické látky

K řešení úniků z používání a nakládání s produkty, které obsahují nebezpečné chemické látky, je třeba posílit politická opatření. Klíčová je také kvalitní informovanost obyvatel o možných zdravotních rizicích těchto látek a jejich obsahu v různých výrobcích. S rapidním nárůstem produkce chemických látek v zemích mimo OECD je třeba věnovat větší pozornost mezinárodní spolupráci.

Environmentální výhled OECD ukazuje:

- Chemický průmysl v zemích OECD pokračuje ve snižování produkce znečišťujících látek, včetně skleníkových plynů.
- Informace o zdravotních rizicích chemikálií i jejich dopadech na životní prostředí jsou omezené.
- Víme jen málo o produkci CO₂ z chemického průmyslu v zemích mimo OECD.

- Nově vznikající nanotechnologie mohou snížit spotřebu energie a úroveň znečištění, ale jejich potenciální dopady na zdraví a životní prostředí vyžadují pečlivé posouzení.

Jako účinné řešení je třeba zavést hodnocení rizik založené na vědeckém základu, které bude brát na zřetel tzv. princip předběžné opatrnosti, dále zavést posuzování bezpečnosti nanomateriálů, což vyžaduje rozvoj nových metodik. Pokračovat ve spolupráci a rozvoji v rámci mezinárodních úmluv a spolupracovat s nečlenskými státy OECD.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP ČR

Doplnila Eva Krýžová,

odbor mnohostranných vztahů MŽP.

Upraveno (red)

Foto archiv MŽP.

KLÍČOVÉ INFORMACE			
Environmentální výhled OECD do roku 2030 je založen na projekcích a odhadech ekonomických a environmentálních trendů do roku 2030. Klíčové environmentální výzvy pro budoucnost jsou předkládány podle systému "semaforů" (viz Tabulka 1). Výhled rovněž představuje simulace politických opatření, která by reagovala na klíčové výzvy, včetně jejich potenciálních environmentálních, ekonomických a sociálních dopadů.			
Tabulka 1. Environmentální výhled OECD do roku 2030			
	 [zelené světlo]	 [žluté světlo]	 [červené světlo]
Změny klimatu		• Klesající emise skleníkových plynů na jednotku HDP	• Celosvětové emise skleníkových plynů • Rostoucí důkazy o již probíhajících změnách klimatu
Biodiverzita a obnovitelné přírodní zdroje	• Zalesněná plocha v zemích OECD	• Lesní hospodářství • Chráněné oblasti	• Kvalita ekosystémů • Úbytek druhů • Invazivní cizí druhy • Tropické lesy • Illegální těžba dřeva • Fragmentace ekosystémů
Voda	• Znečišťování vody z bodových zdrojů v zemích OECD (průmysl, obce)	• Kvalita povrchových vod a čištění odpadních vod	• Nedostatek vody • Kvalita podzemních vod • Využívání vody v zemědělství & znečištění
Kvalita ovzduší	• Emise SO₂ & NO_x v zemích OECD	• Prachové částice a přízemní ozón • Emise ze silniční dopravy	• Kvalita městského ovzduší
Odpady a nebezpečné chemikálie	• Odpadové hospodářství v zemích OECD • Emise CFC v zemích OECD	• Produkce komunálního odpadu • Emise CFC v rozvojových zemích	• Nakládání s nebezpečným odpadem a jeho doprava • Odpadové hospodářství v rozvojových zemích • Chemikálie v životním prostředí a v produktech
Zdroj: KLÍČ: Zelené světlo signalizuje otázky životního prostředí, které jsou dobře řízeny a zvládnuty, nebo v jejichž řízení a zvládnutí došlo v posledních letech k významným zlepšením, u nichž by však země OECD měly nadále zachovávat obezřetnost. Žluté světlo signalizuje otázky životního prostředí, které i nadále zůstávají výzvou, ale jejich řízení a zvládnutí se zlepšuje, anebo u kterých přetrvává stav nejistoty, nebo které byly dobře řízeny a zvládnuty v minulosti, ale v současné době tomu tak zcela není. Červené světlo signalizuje otázky životního prostředí, které nejsou dobře řízeny a zvládnuty, jsou ve špatném nebo zhoršujícím se stavu a vyžadují naléhavou pozornost. Veškeré trendy jsou celosvětové, pokud není uvedeno jinak.			
Opatření jsou dostupná a přijatelná: politické scénáře a náklady Ve Výhledu jsou zdůrazněny některé z otázek signalizovaných "červeným světlem", jimiž je třeba se naléhavě zabývat. Politické scénáře v tomto Výhledu naznačují, že postupy a technologie, kterých je zapotřebí k reagování na výzvy, jsou dostupné a nákladově přijatelné. Náročná politická opatření k ochraně životního prostředí mohou zlepšit efektivnost ekonomiky a snížit náklady na péči o zdraví. V dlouhodobém pohledu přínosy včasného reagování na mnohé environmentální výzvy pravděpodobně převáží nad náklady.			

Grafy: Environmentální výhled OECD do roku 2030, český překlad shrnutí, MŽP ČR. Originál tohoto shrnutí byl publikován OECDV „OECD Environmental Outlook to 2030“, © 2008 OECD.

ZPRÁVY ZE SPRÁVY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Zprávy v této rubrice pocházejí z tiskového a informačního servisu Ministerstva životního prostředí a dalších resortních a spolupracujících organizací, které jsou za zprávami uvedeny jako zdroj. Zprávy jsou redakčně kráceny a upraveny.

MEMORANDUM O OCHRANĚ DROPA VELKÉHO VE STŘEDNÍ EVROPĚ

Libuše Vlasáková, koordinátorka Bonnské úmluvy v ČR, ministr Martin Bursík a ředitel odboru mnohostranných vztahů MŽP Jiří Hlaváček při podpisu memoranda.

Ministr životního prostředí Martin Bursík podepsal 18. února 2008 za Českou republiku Memorandum porozumění o ochraně středoevropské populace dropa velkého.

Memorandum dává smluvní rámec pro další rozvoj spolupráce středoevropských zemí při ochraně kriticky ohroženého dropa velkého (*Otis tarda*). Cílem této spolupráce je zajištění koordinace ochrany tohoto ptačího druhu v celém areálu jeho výskytu ve střední Evropě a zamezení poklesu jeho početnosti a úbytku jeho stanovišť. Drop velký se vyskytuje celkem v šestnácti státech střední a východní Evropy. Pod memorandem v té chvíli bylo podepsáno třináct z těchto zemí. Memorandum bylo sjednáno 27. 6. 2000. Vzniklo v rámci Úmluvy o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (tzv. Bonnská úmluva), jejíž smluvní stranou je Česká republika od roku 1994.

Plnění Memoranda a jeho akčního plánu budou mít na starosti společně MŽP, Agentura ochrany přírody a krajiny, Krajský úřad Jihomoravského kraje a Česká společnost ornitologická.

Drop velký je u nás zařazen mezi kriticky ohrožené druhy, ovšem o ohrožený druh jde z celoevropského i celosvětového pohledu. Na přelomu 70. a 80. let 20. století se na jižní Moravě na Znojemsku vyskytovala malá, ale poměrně stabilní populace tohoto druhu v počtu 40 – 50 jedinců. Tato populace tvořila významnou součást areálu středoevropské populace dropa velkého. V dalších letech byl ale zaznamenán rychlý pokles počtu dropů zaviněný především ne-

vhodným způsobem hospodaření. Především jde o intenzivní pěstování monokultur, výrazné zvýšení vysokých, z hlediska přehlednosti území pro dropa nevhodných plodin (slunečnice apod.), a naopak vymizení některých plodin (např. vojtěška) dropem preferovaných a také nedostatek travnatých a neprodukčních ploch (úhorů).

Od té doby jsou na tradičních místech výskytu v ČR nepravidelně pozorováni jednotliví dropi nebo jejich malé skupiny, a to převážně brzy na jaře. Ptáci sem zalétají z blízké rakouské lokality v západním Weinviertelu, kde se díky soustředěnému úsilí dropí populace zachovala a její početnost pomalu, ale jistě vzrůstá. V roce 2006 byla ale už od poloviny dubna na jedné z tradičních hnízdních lokalit na Znojemsku pozorována skupina šesti dropů velkých, tvořená třemi samci a třemi samicemi. Podle informací jednoho z členů místního mysliveckého sdružení samice zahnízdlily a vyvedly mladé. To lze považovat za velký úspěch a zároveň za první metu na cestě za obnovou populace dropa velkého v ČR.

Další informace: <http://www.nature.cz>, <http://www.dropy.sk>, <http://www.grosstrappe.at>

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP
Foto MŽP, Eva Veverková

ILEGÁLNĚ PŘEVÁŽENÝ AZBEST

V pondělí 18. února proběhla na několika místech republiky kontrolní akce zaměřená na přepravu odpadů. Na kontrole se podílela Česká inspekce životního prostředí, Ministerstvo dopravy, Police ČR a Celní správa ČR. Kontrolní stanoviště byla v okolí Pardubic, Liberce, Karlových Varů, Plzně, Českých Budějovic, Brna, Zlína a na několika místech ve středních Čechách.

Nejzávažnějším zjištěným přestupkem se provinil řidič kamionu rakouského dopravce, který přepravoval zhruba 20 tun stavebního odpadu obsahujícího azbest. Odpad pochází od italského původce a přes naše území byl pouze převážen do Německa k dalšímu zpracování. Nicméně neměl povolení ani pro tranzit přes Českou republiku.

Kamion byl proto zadržen celníky v prostoru bývalého hraničního přechodu Dolní Dvořiště a na místo byla povolána Policie ČR. S řidičem bylo zahájeno trestní stíhání pro trestný čin neoprávněného nakládání s nebezpečnými odpady. O případu již rozhodl Okresní soud v Českém Krumlově, který pachatele odsoudil k podmíněčnému trestu ročního odnětí svobody s dvouletým odkladem.

Michaela Skálová, tiskové oddělení MŽP

MINISTR ON-LINE

Místopředseda vlády a ministr životního prostředí ČR Martin Bursík odpovídal 26. února 2008 on-line na otázky čtenářů serveru Lidovky.cz. Mimo jiné na dotaz o významu technického vzdělání v diskusích o energetické politice státu řekl: „Pokud jde o energetiku, trápí mne, že v ČR se studuje pouze na technice a že je to stále ta klasická energetika postavená na velkých centrálních zdrojích. Přitom moderní energetika je mimo jiné provázána s ochranou klimatu a opírá se o decentralizované zdroje, obnovitelné zdroje, energetické úspory a efektivitu, alternativní paliva etc.“

(qá)

KRNAP A NP ČESKÉ ŠVÝCARSKO: ZMĚNA ŘEDITELŮ

Novým ředitelem Správy Krkonošského národního parku (KRNAP) jmenoval ministr životního prostředí Martin Bursík s platností od 1. března 2008 **Ing. Jana Hřebačku**. „Ministr se rozhodl plně respektovat doporučení výběrové komise, která Hřebačku přesvědčivě vyhodnotila jako nejlepšího ze všech uchazečů,“ řekl náměstek ministra životního prostředí František Pelc.

Jan Hřebačka se narodil v roce 1967. Vystudoval Lesnickou fakultu Vysoké školy zemědělské v Brně. V druhé polovině 90. let absolvoval řadu stáží na amerických univerzitách na Floridě, v Michiganu a v Coloradu. Po studiích pracoval nejprve v lesním závodě v Horním Maršově, od roku 1994 pracuje na Správě KRNAP. Dosud zde zastával funkci zástupce provozního náměstka ředitele a vedoucího péče o les v národním parku. Podílel se mj. na aktivitách nizozemské nadace FACE pro obnovu krkonošských lesů postižených imisemi či na certifikaci lesního hospodaření v Krkonoších v kvalitě FSC (Forest Stewardship Council).

Výběrové řízení na pozici ředitele Správy KRNAP bylo vypsané poté, co se předchozí ředitel Jiří Novák po úspěšném výběrovém řízení stal generálním ředitelem státního podniku Lesy ČR. Výběrová komise se skládala ze zástupců MŽP, státní ochrany přírody, akademické sféry, zástupců obou krajů, na jejichž

území KRNAP leží, a zástupce Svazku měst a obcí Krkonoše.

Českých národních parků se týká ještě jedna personální změna. V pátek 22. února se po osmi letech ve funkci rozhodl ze své pozice odejít ředitel Správy Národního parku České Švýcarsko **RNDr. Zdeněk Patzelt**. „Po osmi letech mám pocit, že se naplnily cíle, které jsem si v parku kladl. Původně jsem myslel, že budu tu práci dělat pět let, a tak je, myslím, na čase, aby nastoupil někdo jiný,“ zdůvodnil své rozhodnutí Zdeněk Patzelt. „Patzelt byl dobrý ředitel parku, je mi líto, že se rozhodl odejít. Ale je to jeho rozhodnutí, na které má samozřejmě právo a já jej respektuji a chápu. Ředitel správy národního parku opravdu není oddychová práce,“ říká ministr životního prostředí Martin Bursík. Na pozici ředitele Správy NP České Švýcarsko bude vypsané výběrové řízení. Do jeho ukončení je Zdeněk Patzelt pověřen řízením Správy.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

VLÁDA SE DOHODLA, JAK DÁL S BIOPALIVY V DOPRAVĚ

Vláda ČR na svém zasedání 25. února 2008 přijala Víceletý program podpory dalšího uplatnění biopaliv v dopravě předložený ministrem zemědělství Petrem Gandalovičem. Na formulaci programu se podíleli rovněž odborníci Ministerstva životního prostředí. Program je koncepčním materiálem, který umožňuje další rozvoj i ekonomickou motivaci k většímu rozšíření biopaliv v České republice.

Pro rozšíření hovoří řada důvodů. Suroviny pro výrobu biopaliv jsou obnovitelnými zdroji. Současná biopaliva se v České republice vyrábějí především z řepky olejné (metylester řepkového oleje, MEŘO) či cukrové řepy a obilnin (bioetanol). Kromě toho jde o domácí energetické zdroje. Česká republika disponuje dostatečnými kapacitami surovin, volné zemědělské půdy i zpracovatelských možností, které umožňují mnohem vyšší zastoupení biopaliv v palivovém mixu české dopravy. Biopaliva umožňují alespoň částečně snížit závislost české ekonomiky a společnosti na dovozené ropě. Pěstování surovin pro výrobu biopaliv znamená ekonomickou příležitost a zaměstnání pro obyvatele především na venkově. A v neposlední řadě biopaliva přispívají – především v případě bionafty – ke snižování emisí skleníkového plynu oxidu uhličitého (CO₂). Především vysokoprocenní biopaliva (například směs E85 – 85 % bioetanolu a 15 % benzínu) pak znamenají rovněž významně nižší emise dalších znečišťujících látek do ovzduší.

Program počítá s tím, že od roku 2009 by se na českém trhu měly v mnohem vyšší míře začít uplatňovat vysokoprocenní směsi (E85, E95 a SMN30 – směs nafty a 30 % MEŘO) a stoprocentní biopaliva. Bude-li program notifikován Evropskou komisí, bude možné tato biopaliva osvobodit od spotřební daně, stejně jako je od ní osvobozena současná dvouprocentní biosložka v motorové naftě a benzínu, případně na směsná paliva s bioetanolem uplatnit vratku spotřební daně.

Jan Hřebačka v diskuzi s Martinem Bursíkem a profesorem Josefem Fantou (červen 2007).

Foto archiv MŽP

V krátké době by měla být ve stále větší míře k dispozici na trhu biopaliva druhé generace. Ta se budou vyrábět z „nepotravinářské“ lignocelulosové biomasy (dřevo, těžební zbytky, seno, sláma, rostlinné odpady, rychlerostoucí dřeviny...). Právě s jejich pomocí bude možné dosáhnout podílu 10 % biopaliv na palivovém mixu české dopravy (jak navrhuje Evropská komise v energeticko-klimatickém balíčku z 23. 1. 2008) a přitom se vyhnout dovozu surovin pro výrobu biopaliv ze zámoří. Takový dovoz by totiž svými negativními dopady na životní prostředí mohl fakticky rušit pozitivní efekt biopaliv.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

Jan Dusík předseda pracovnímu výboru.

Foto IISD

MINISTŘI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ V MONAKU

Na 10. zvláštním zasedání Řídící rady Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) a Globálního fóra ministrů životního prostředí, které se konalo ve dnech 20. – 22. února 2008 v Monaku, probíhaly ministerské konzultace zabývající se dvěma hlavními tématy: *Globalizace a životní prostředí – mobilizace finančních prostředků pro řešení klimatické výzvy a Mezinárodní správa životního prostředí a reforma OSN.*

Podle ministra životního prostředí Martina Bursíka hrají klíčovou roli v ochraně životního prostředí a zavádění moderních a energeticky efektivních technologií především ekonomické nástroje. Ministr Bursík v diskusích zdůraznil také důležitost stabilního ekonomického a právního rámce pro rozvoj moderních technologií při zmírňování dopadů změn klimatu i snižování skleníkových emisí. Doporučil využít zkušeností Evropy a severní Ameriky i v jiných částech světa.

V diskusích na téma klimatických změn se velmi lišily názory rozvojových a hospodářsky vyspělých států. Zatímco vyspělé státy se zaměřují spíše na zmírnění změny klimatu, rozvojové státy zdůraznily obavy z nákladů na přizpůsobování změnám klimatu a jejich dopady.

Pro Českou republiku je monacké jednání důležité i proto, že na navazujícím 25. řádném zasedání Řídící rady UNEP a GMEF v únoru 2009 bude jako předsednická země Evropské unie koordinovat postoje členských států EU-27.

Pracovní výbor (Committee of the Whole), kterému předsedal 1. náměstek ministra životního prostředí Jan Dusík se zabýval stavem životního prostředí, vztahem životního prostředí a hospodářského rozvoje a praktickou realizací výstupů summitů a dalších vrcholných jednání OSN. Pracovní výbor přijal pět rozhodnutí:

1. Střednědobou strategii UNEP na období 2010 – 2013.

2. Rozhodnutí k nakládání s chemickými látkami, včetně rtuti a odpadu, které říká, že na příštím řádném zasedání v únoru 2009 v Nairobi vyhodnotí ministři uvádění předchozích rozhodnutí v této oblasti do praxe.
3. Rozhodnutí ke Globálnímu environmentálnímu výhledu: Životní prostředí pro rozvoj (GEO 4) žádá výkonného ředitele UNEP, aby podporoval snahy jednotlivých zemí o hodnocení environmentálních změn a jejich dopadů na rozvoj. Vlády, UNEP a další orgány OSN, mezinárodní organizace, soukromý sektor a veřejnost by měly spolupracovat na globální, regionální národní a místních úrovni k dosažení udržitelného rozvoje a včas podniknout kroky k zamezení, zmírnění a adaptaci na environmentální změny.
4. Rozhodnutí k udržitelnému rozvoji Arktidy, které by mělo pomoci najít prostředky k udržení a zlepšení sítě pozorovacích stanic v Arktidě a uspořádat realizaci opatření ke zlepšení adaptace na změnu klimatu.
5. Rozhodnutí o vyhlášení Mezinárodní dekády boje se změnou klimatu, která dává na zvážení Ekonomické a sociální radě (ECOSOC) vyhlásit období 2010 – 2020 mezinárodní dekadou vypořádání se se změnou klimatu.

Další informace: <http://www.unep.org>, <http://www.unep2008.gouv.mc>, <http://www.iisd.ca/unepgc/unepss10>

K tématu též článek v rubrice Analýzy, souhrny, komentáře.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

NOVÁ HYBRIDNÍ AUTA

Pět nových automobilů s hybridním pohonem převzal 27. února 2008 ministr životního prostředí Martin Bursík od zástupců společnosti Toyota. Jedná se o dva vozy Lexus GS 450h a tři vozy Toyota Prius jako služební vozy ministra a jeho náměstků. Všechny pět vozů si ministerstvo od automobilky pronajalo.

Oba typy automobilů využívají ke svému pohonu kombinaci zážehového motoru (benzin) a elektromotoru. Vozy Lexus a Toyota uspěly jako nejlepší varianta při průzkumu trhu, který MŽP provedlo v roce

2007. Ve vyšší třídě vozidel žádná jiná automobilka hybridní vůz nenabízela, ve střední třídě Prius uspěl díky nejnižším emisím CO₂ na ujetý kilometr.

Ministerstvo má všech pět vozů zapůjčeno formou ročního pronájmu. Za nájem jednoho Lexusu GS 450h ministerstvo zaplatí za rok 186 540 Kč (prodejní cena nového vozu cca 2 miliony Kč), za nájem jedné Toyoty Prius částku 110 250 Kč (prodejní cena nového vozu cca 740 000 Kč).

Lexus GS 450h má benzinový motor o objemu 3,5l a celkový výkon jeho hybridního pohonu je 254 kW. Zrychlení z 0 na 100 km/h je schopen za 5,9 s, maximální rychlost je elektronicky omezena na 250 km/h. Kombinovaná spotřeba uváděná výrobcem je 7,9l benzínu na 100 km, emise CO₂ 185 g/km.

Toyota Prius má benzinový motor o objemu 1,5l s výkonem 57 kW. Jeho elektromotor má výkon 50 kW. Z 0 na 100 km/h zrychlí za 10,9 s, jeho maximální rychlost je 170 km/h. Kombinovaná spotřeba uváděná výrobcem činí 4,3l/100 km, emise CO₂ 104 g/km.

Dosud vedení ministerstva využívalo jako služební vozy dva automobily BMW 730d a tři BMW 530d s dieselovým pohonem a filtrem pevných částic, které nabídlo k využití dalším vládním resortům. Kromě toho využívá náměstek ministra Aleš Kuták starší model hybridního automobilu Toyota Prius, který MŽP již před dvěma lety zakoupilo. Náměstek ministra František Pelc využívá vůz Škoda Superb s dieselovým pohonem a filtrem pevných částic, zapůjčený automobilkou Škoda Auto. Tyto vozy oba ná-

městci budou využívat i nadále – nově pronajaté vozy nahrazují pouze automobily BMW.

Ministerstvo postupně obměňuje také vozový park tzv. referentských vozů (aut, která používají pro služební cesty zaměstnanci úřadu). Výběrové řízení vyhrála na konci loňského roku nabídka automobilky Peugeot a MŽP nakoupilo šestnáct nových vozů Peugeot 207 Urban 1,4 se zážehovým motorem a emisí CO₂ 120 g/km.

*Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP
Foto MŽP, Eva Veverková*

BOTANICKY VÝZNAMNÁ ÚZEMÍ ČR

Podrobnou charakteristiku více než sedmi desítek botanicky nejceněnějších lokalit v České republice poskytuje publikace Botanicky významná území ČR, kterou 29. února 2008 představila Agentura ochrany přírody a krajiny ČR v knihkupectví Academia. Vznikla v rámci projektu Botanicky významná území střední a východní Evropy, koordinovaného organizací Plantlife International.

“V knize může každý najít podrobné údaje o 75 lokalitách, které u nás patří z evropského pohledu mezi botanicky nejceněnější. Vznikla společnou prací mnoha desítek odborníků, kteří podle mezinárodní metodiky zrevidovali poznatky o již známých územích a doplnili řadu údajů o dalších hodnotných lokalitách. Právě v aktuálnosti a kompletním jednotném vyhodnocení celého území České republiky z hlediska výskytu významných druhů rostlin vidím největší přínos této publikace,” shrnul význam knihy RNDr. František Pojer, ředitel AOPK ČR.

K hlavním hostům včerejší prezentace patřili Victoria Chester, ředitelka Plantlife International z Velké Británie, a editoři publikace RNDr. Zdenka Podhajská, RNDr. Dana Turoňová a RNDr. Jan Čeřovský.

Publikace vyšla na konci roku 2007. Prodejní cena je 300 Kč. Je možné ji zakoupit v knihovně AOPK ČR, Kališnická 4, Praha 3, tel. 283 069 277, barbora.molikova@nature.cz

Jitka Kozubková, AOPK ČR

OBDOBÍ VEGETAČNÍHO KLIDU SKONČILO DŘÍV NEŽ OBVYKLE

Na konci února Ministerstvo životního prostředí a Česká inspekce životního prostředí upozornily formou tiskové zprávy, že letošní období vegetačního klidu vzhledem k panujícím klimatickým podmínkám již končí a obce, správci komunikací i všichni ostatní, kdo plánují či plánovali kácení dřevin, by měli tuto skutečnost vzít v potaz.

Období vegetačního klidu obvykle trvá od začátku listopadu do konce března. Přírodě se ovšem poručit nedá. Letošní mírná a krátká zima způsobila, že stromy se neobvykle brzy začaly chystat na nové olistění a rozkvět a ptáci začali obsazovat svá hnízda. Vyhláška k zákonu o ochraně přírody a krajiny přitom uvádí, že kácení dřevin rostoucích mimo les se provádí zpravidla v období vegetačního klidu. Pokud

stavby a možnost jejího spolufinancování z evropských fondů by byla prakticky vyloučena.

Pokud návrh dalšího postupu, který MŽP na konci února starostům představilo, získá podporu všech dotčených institucí a organizací, lze stihnout zahájení stavby ještě s přispěním evropských fondů a její dokončení v ideálním případě do konce roku 2014, nejpozději však do roku 2016.

*Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP
Mapy: archiv MŽP*

MINISTŘI CHTĚJÍ URYCHLIT ENERGETICKO-KLIMATICKÝ BALÍČEK

V Bruselu se 3. března 2008 sešli ministři životního prostředí evropské sedmadvacítky na zasedání Rady EU pro životní prostředí. Dohodli se na ambicióznějším termínu pro dosažení shody ke klimaticko-energetickému balíčku. Chtějí, aby celá čtveřice legislativních předpisů, které mají za cíl snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020 o 20 % ve srovnání s rokem 1990, byla v Radě EU schválena ještě do konce roku 2008. To umožní, že balíček bude moci projednat ještě současný Evropský parlament na jaře 2009, tedy v průběhu českého předsednictví v Radě EU.

Ministerské zasedání pokračovalo společným jednáním s ministry životního prostředí zemí Latinské Ameriky.

Klimaticko-energetický balíček je návrhem Evropské komise, kterým reagovala na rozhodnutí Rady EU z března 2007. Podle tohoto summitu hlav členských zemí EU má Unie jako celek do roku 2020 snížit emise CO₂ o zmíněných 20 % (resp. 30 %, pokud se podaří k redukčním závazkům přimět další velké znečišťovatele – především USA, Japonsko, Čínu či Indii). Do roku 2050 pak mají emise CO₂ v EU klesnout minimálně o 50 % (ve srovnání s rokem 1990). Pětina z konečné spotřeby energií v EU má být v roce 2020 pokryta s pomocí obnovitelných energetických zdrojů a desetinu palivového mixu v každé členské zemi mají pokrývat biopaliva. Balíček obsahuje legislativní návrhy týkající se rozvoje obnovitelných zdrojů energie, využívání biopaliv, ukládání uhlíku do geologického podloží (CCS) a změny evropského systému obchodování s emisními povolenkami (EU ETS).

Ministři ale nejednali pouze o ochraně klimatu. Zabývali se také ochranou biologické rozmanitosti (biodiverzity). Akční plán EU vyzývá členské státy i Komisi k většímu úsilí o zastavení ztráty biodiverzity. Jedním ze zásadních kroků k tomu je dokončení celoevropské soustavy chráněných území Natura 2000. Podle údajů Světového svazu ochrany přírody (IUCN) je v Evropě přes 570 ohrožených druhů živočichů a rostlin. Mizí především kvůli intenzivnímu zemědělství, monokulturnímu lesnictví a pokračujícímu rozrůstání měst a dopravní infrastruktury. V ČR se mezi ohroženými druhy nachází třetina druhů savců a ryb, téměř dvě třetiny ptáčích druhů, 90 % obojživelníků a všechny druhy plazů. Ohrožených je i 488 druhů rostlin a 46 druhů hub.

Rada EU pro životní prostředí se zabývala také rozvojem environmentálních technologií. Ministři zdů-

raznili důležitost eko-designu (designu vytvářeného s ohledem na dopad výrobku při jeho výrobě, užívání i likvidaci na životní prostředí i energetickou efektivitu) a analýzu celého životního cyklu výrobku (Life Cycle Analysis, LCA) pro úspěšné zavádění nových moderních a energeticky úsporných technologií. Ministři proto přivítali záměr Komise připravit a ještě letos představit společně návrh Akčního plánu udržitelné spotřeby a výroby a Akčního plánu udržitelné průmyslové politiky.

Závěry jednání postoupila Rada EU pro životní prostředí k dalšímu projednání předsedům vlád a prezidentům zemí EU-27 na Summitu EU v březnu tohoto roku v Bruselu.

Eva Veverková, tiskové oddělení MŽP

JEŘÁBI POPELAVÍ U TURNOVA

V neděli 2. a v pondělí 3. března 2008 jsme byli svědky pro Turnovsko i Český ráj mimořádných ornitologických pozorování. Nedaleko Turnova poblíž Valdštejska se na poli u Libuňky objevilo nejprve 44 a druhý den dokonce 67 jeřábů popelavých.

Jeřáb popelavý je majestátní pták s hmotností 4 – 7 kg a rozpětím křídel přes 2 metry. Celkově převládajícím šedivým zbarvením je nejvíce podobný volavce popelavé, ale je výrazně větší a na rozdíl od ní létá s nataženým krkem. Nápadným znakem jsou výrazně prodloužené letky křídel, které v klidu na zemi přesahují zadní část těla a vytváří u ocasu podobu jakéhosi chocholu. Přestože nepatří mezi brodivé ptáky, má i on dlouhé nohy. Jeřáb má vynikající zrak, je velice ostražitý a při pocitu ohrožení odlétá již na dosti velkou únikovou vzdálenost.

Důležitým poznávacím znakem jeřába popelavého je velice originální hlas, který nemá v našich podmínkách obdoby. Hlavně v době toku, ale i za tahu se ozývá podmanivým mocným troubením, které je za příznivých podmínek slyšet někdy i na kilometry. Neodmyslitelnou součástí toku jsou zvláštní tance s klaněním a poskoky s rozepjatými křídly. Hnízdí na zemi v mokřadní vegetaci na okraji rybníka s přilehlými poli a loukami v otevřeném terénu, kde se cítí bezpečný a kde sbírá rostlinnou, ale i živočišnou potravu. K letošnímu roku se na Turnovsku a v našem kraji objevuje již desítky let, ale zatím se spíše jednalo o skupiny do 10 ptáků, výjimečně přes 20. V rámci republiky hnízdí kolem 25 párů a zatím jeho početnost ve střední Evropě roste, nově začal hnízdit i v Českém ráji. Jeřáb popelavý je tažný druh, který přezimuje mimo jiné na Pyrenejském poloostrově, v severozápadní Africe, na Blízkém východě. Za normálních okolností se právě koncem února a začátkem března vrací na hnízdiště, ale již bylo v naší republice zjištěno i přezimování.

Příčin pozorování těchto ptáků v uvedeném množství v našem regionu může být více. Ale zdá se, že šlo o původně neplánovanou zastávku způsobenou silným větrem, který dovedl ptáky k rozhodnutí odpočinout si na příhodném místě. Bylo zážitkem sledovat jeřáby, kteří střídavě sbírali potravu, odpočívali, čistili si peří, pozoroval jsem i náznaky toku, páření, trubení. Bez zajímavosti není ani to, že celé toto nádherné představení se odehrávalo prakticky při úpatí Hruboskalského skalního města. Také v těchto místech se stále uvažuje o jedné z variant trasy výstavby nové komunikace na Jičín. I jeřábi nám všem potvrdili, že se jedná o přírodovědně hodnotné území. Tím spíše, že již v únoru letošního roku zde byli pozorováni jednotliví jeřábi. Tato pozorování naznačují možnost zahánění tohoto kriticky ohroženého druhu v budoucnosti ve zmíněné lokalitě a posílení populace jeřába v Českém ráji a tím v naší republice.

Při vzletu bylo jejich rychle sílící trubení tak mocné, že téměř přehlušilo hluk z dopravy na ani ne 200m vzdálené silnici na Jičín. V pondělí v 7.45 jeřábi odletěli na sever – severozápad přes Turnov. Shodou okolností toto hejno rozdělené následně na klíny, podobné útvarům divokých hus, pozorovali další dva svědci z Turnova: u Vrchůry H.Vašková a u SUPŠ v Turnově P. Matoušek. Po odletu většiny ptáků z hejna proletělo od Karlovic na Všeň dalších 13 jeřábů a zbylí na poli odletěli taktéž. Další podobně velká hejna byla pozorována na tradičních tahových zastávkách ptáků v prostoru letiště u Hoškovice, u Žďáru a Svijan. K jejich pozorovatelům patřili z kolegů – ornitologů K. Broulík, M. Medek, J. Kysela, J. Slavík.

*Dr. Zdeněk Mrkáček, AOPK ČR, CHKO Český ráj
Foto: AOPK ČR*

TIBETSKÁ VLAJKA JIŽ PODRUHÉ NAD MINISTERSTVEM

Ministerstvo životního prostředí se již podruhé připojilo k téměř čtyřem stovkám českých obcí a Jihočeskému, Jihomoravskému a Plzeňskému kraji a v pondělí 10. března před svojí budovou vyvěsilo tibetskou vlajku. Připojilo se tak k celosvětové akci na podporu občanských práv obyvatel Tibetu, který je již téměř šedesát let jednou z oblastí Čínské lidové republiky. Tibetská vlajka zaválala i na budově Státního fondu životního prostředí, který se k akci letos také připojil.

Datum 10. března je připomínkou povstání Tibetanů proti čínské okupaci této vysokohorské země, ke kterému došlo před 49 lety, tedy devět let poté, co čínská armáda na území Tibetu vstoupila. Podle historických údajů při povstání zahynulo 80 000 Tibetanů.

Porušování lidských a občanských práv v Tibetu světová veřejnost sleduje velmi pozorně i díky aktivitě vedoucího opozičního představitele Tibetu – 14. dalajlámy Tändzina Gjamccha. Ani za poslední rok nedošlo k žádnému výraznému zlepšení situace obyvatel Tibetu a dodržování jejich základních občanských práv. Cenzura a systematické potlačování svobody

slova, politického a náboženského vyznání, potlačování kulturní a národní identity, omezování pohybu na území Tibetu, političtí vězni, mučení, nepřiměřené zacházení a odpírání zdravotní péče, masivní přesun čínských obyvatel do Tibetské autonomní oblasti, programy kontroly porodnosti Tibetanů, rozsáhlé politicko-převýchovné kampaně, vývoz nerostných surovin z Tibetu do Číny a podobně, to je výčet výhrad vůči čínské správě Tibetu, které i nadále zaznívají od světového společenství i organizací na ochranu lidských práv a svobod, jako je například Amnesty International.

„Podpora dodržování lidských práv v Tibetu a dalších zemích je naší morální povinností,“ řekl ministr životního prostředí Martin Bursík. Připomněl, že shodou okolností se ve stejné době konal v Praze, Brně, Hradci Králové, Olomouci a dalších městech filmový festival Jeden svět zaměřený letos primárně právě na režimy, které práva svých občanů potlačují.

Tibetskou vlajku vyvěsili z oken kanceláří svého klubu na Malostranském náměstí v Praze i poslanci Strany zelených. K 10. březnu se k akci Vlajka pro Tibet připojilo kromě MŽP a SFŽP oficiálně 347 obcí a tři kraje ČR.

Další informace: <http://www.tibinfo.cz>, <http://www.lungta.cz>, <http://www.potala.cz>, <http://www.amnesty.cz>, <http://www.savetibet.org>, <http://www.jedensvet.cz>

*Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP
Foto autor*

POMOCÍ CHRÁNĚNÝM ŽIVOČICHŮM NEPORUŠUJETE ZÁKON

Snaha umožnit výcvik loveckých psů na živých liškách s možností přímého kontaktu, která 11. března 2008 vyústila v nepřijetí novely zákona na ochranu zvířat proti týrání, přináší komplikace i pro činnosti, které přírodě a živočichům pomáhají.

Ministerstvo životního prostředí totiž muselo zrušit výjimku pro držení zvláště chráněných živočichů po dobu nezbytnou k jejich ošetření, kterou umožňovala vyhláška z roku 1992. Tento odstavec nebyl v souladu s požadavky zákona na ochranu přírody a krajiny a zároveň toto povolení nebylo v souladu s evropskou právní úpravou. Zákon neumožňuje udělit obecnou výjimku z ochrany druhů bez stanovení přesných podmínek. Novela zákona na ochranu zvířat proti týrání tento stav řešila formou novelizace

zákona na ochranu přírody a krajiny, historicky poprvé do české legislativy zakotvovala existenci záchranných stanic pro handicapované živočichy. Konkrétní podmínky jejich provozu pak měly upravit MŽP a Ministerstvo zemědělství novými prováděcími vyhláškami.

Novela zákona na ochranu zvířat proti týrání ale nebyla po prezidentově vetu schválena – právě proto, že umožňovala týrání lišek při výcviku loveckých psů. Jak upozornil Český svaz ochránců přírody, do právně nešťastného stavu se tak dostala pomoc zraněným jedincům chráněných druhů.

Ministerstvo životního prostředí ale upozorňuje, že první pomoc zraněným živočichům není porušením zákona. Sekce ochrany přírody a krajiny předala ministerské výkladové komisi odborné podklady pro vydání oficiálního výkladu zákona, který jasně konstatuje, že *pomoc takovému živočichovi v nouzi není negativním zásahem do jeho přirozeného vývoje*, a tudíž není ani přestupkem proti zákonu. Tento výklad zákona bude po oficiálním vydání závazný pro orgány ochrany přírody včetně České inspekce životního prostředí.

Ministerstvo zároveň zahájilo práce na přípravě vyhlášky, která bude jasně definovat podmínky, za kterých je možné pomoc takovým zraněným živočichům poskytovat, aby byla jednoznačně vymezena nejenom „první pomoc“, ale i následná péče o ně. Snahou MŽP je, aby taková vyhláška vznikla co nejdříve, aby období této právní nejistoty trvalo nejkratší možnou dobu. Tedy v každém případě ještě před tím, než se zákon na ochranu zvířat proti týrání podaří novelizovat.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

EKOFILM PŘEKROČIL ATLANTIK

Mezinárodní filmový festival Ekofilm překročil symbolicky Atlantik. Výběr z nejlepších filmů různých ročníků MFF Ekofilm byl 14. března k vidění na festivalu Globe 2008 Trade Fair v kanadském Vancouveru. Přehlídku uspořádala ve spolupráci s MŽP česká ambasáda v Ottawě. Přehlídka se konala ve vancouverském hotelu Fairmont Waterfront. Na programu byly snímky *Prapodivný svět (ČR)*, *A Killer Bargain (Dánsko)*, *Prokletě smutné kuře (ČR)*, *The End of the Glacier (Německo)*, *Crude Impact (USA)*, *Ropáci (ČR)* a *Má vlast (ČR)*.

Jitka Radová, odbor vnějších vztahů MŽP

EUROBAROMETR O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ

Když se řekne „životní prostředí“, vybaví si nejvíce Čechů (21 %) ochranu přírody. Vyplývá to z nejnovějšího průzkumu Eurobarometru, který 13. března 2008 zveřejnila Evropská komise. Průzkumu se zúčastnilo téměř 27 000 Evropanů, z toho 1164 Čechů.

Hned na druhém místě v pomyslném žebříčku prvotních asociací s pojmem „životní prostředí“ se u českých respondentů umístila „zelená a příjemná krajina“ (18 %), již následovalo „znečištěné

prostředí ve městech“ (15 %) a „stav prostředí, který zdědí naše děti“ (13 %). Ochrana přírody je první myšlenkou při vyslovení termínu „životní prostředí“ i pro Slováky, zatímco například Nizozemcům, Dánům, Němcům, Rakušanům, Švédům či Finům nejrychleji „naskočí“ klimatické změny. Italové, Španělé, Britové, Rumuni, Portugalci a obyvatelé dalších šesti členských zemí zase reagují představou znečištěných měst.

Když mají Evropané označit nejvýznamnější ekologický problém současnosti, s přehledem „vítězí“ změny klimatu, které jako jeden z pěti nejdůležitějších označilo hned 57 % dotázaných. Následuje znečištění vody (42 %), ovzduší (40 %) a člověkem zaviněné ekologické havárie (39 %). Podle dotázaných Čechů je nejdůležitějším problémem čistota vod (54 %), následovaná ekologickými haváriemi (51 %) a změnami klimatu (50 %).

Devadesát šest procent Čechů označilo ochranu životního prostředí za důležitou pro sebe osobně, přičemž pro téměř dvě třetiny dotázaných obyvatel ČR je to osobně problematika velice důležitá (63 %). Tři čtvrtiny (76 %) z nás souhlasí (či spíše souhlasí) s tvrzením, že ekologické problémy mají přímý dopad pro náš každodenní život. Prakticky všichni dotázaní (98 %) u nás souhlasí s tím, že za ochranu životního prostředí by měli nést odpovědnost především velcí znečišťovatelé. Ovšem 76 % dotázaných zároveň souhlasí s tím, že i každý jednotlivec má vliv a může hrát svoji roli při ochraně životního prostředí.

S tím souvisí i to, že lidé sami něco pro životní prostředí ve svém každodenním životě dělají. Češi podle svých vyjádření především třídí odpad (66 %), šetří energii (50 %) a vodou (37 %) nebo volí ekologicky šetrnější způsoby dopravy (33 %). Každý čtvrtý dotázaný (26 %) se snaží preferovat lokální produkty a potraviny. Například s omezováním užívání osobního auta kvůli jeho emisím už Češi tolik aktivní nejsou. Oproti 29 % Němců v posledním měsíci kvůli životnímu prostředí omezilo vlastní jízdu autem pouze 13 % Čechů.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

NOVÁ ŘEDITELKA ČESKÉ INSPEKCE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Ministr životního prostředí Martin Bursík jmenoval 17. března 2008 do funkce ředitelky České inspekce životního prostředí (ČIŽP) **Ing. Evu Tylovou**, která uspěla nejlépe ve výběrovém řízení na tuto funkci. Nová ředitelka ČIŽP má dlouholeté zkušenosti jak z práce na ministerstvu, tak v samotné inspekci.

Eva Tylová vystudovala Fakultu jadernou a inženýrskou ČVUT. Po studiích pracovala šest let v Ústavu pro výzkum, výrobu a využití radioizotopů. Od roku 1992 pracuje v resortu životního prostředí. Nejprve na začátku 90. let strávila rok v Českém ekologickém ústavu v oddělení posuzování vlivů na životní prostředí (EIA), v roce 1993 nastoupila na MŽP, kde se zabývala problematikou EIA a později ekologických škod. V roce 1998 byla jmenována ředitelkou sekce technické ochrany životního prostředí MŽP, o rok později náměstkyní ministra.

V letech 2002 – 2003 byla pověřena řízením ČIŽP. Poté několik let působila jako poradkyně v oblasti životního prostředí a věnovala se komunální a regionální politice. Do resortu se vrátila v roce 2007, kdy byla jmenována náměstkyní ředitele ČIŽP. V únoru 2008 se přihlásila do výběrového řízení na pozici ředitelky inspekce, v něm uspěla nejlépe ze všech uchazečů.

Evě Tylové je 48 let, je vdaná a má dvě děti.

Obsáhlý rozhovor s Evou Tylovou vyšel ve Zpravodaji MŽP 11/2008.

*Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP
Foto archiv Evy Tylové*

WWW.ZACHRANNEPROGRAMY.CZ

Perlorodka, sysel, vydra, hořec či hvozdík – pro tyto i další ohrožené druhy živočichů a rostlin připravil stát záchranné programy, které mají zajistit jejich ochranu. Informace jsou nyní přehledně na adrese www.zachranneprogramy.cz. Provoz těchto speciálních stránek zahájila začátkem března Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR).

„Například sysel, který byl ještě začátkem padesátých let postrachem zemědělců, nyní přežívá na posledních 34 lokalitách. Perlrodka živoří jenom na několika místech horních toků řek v jižních Čechách. Záchranné programy by jim měly zajistit potřebnou ochranu a zároveň na jejich osud upozornit veřejnost. Právě proto jsme vytvořili speciální internetové stránky, kde najdete i řadu zajímavostí – třeba prvního aktivujícího sysla viděli letos na severočeské Rané už koncem ledna,“ shrnuje Michael Hošek, náměstek Sekce dokumentace přírody a krajiny AOPK ČR.

Stránky obsahují aktuální informace o druzích, jejichž záchranné programy již běží, i o těch, které se teprve připravují. Celková koncepce záchranných programů je zaštiťována AOPK ČR a Minister-

stvem životního prostředí. Součástí stránek jsou rovněž obecné informace o biologii a ekologii vybraných druhů a souhrnný přehled jejich legislativní ochrany v ČR i na mezinárodní úrovni.

Jedná se v pořadí o druhé internetové stránky, které se věnují samostatné oblasti činnosti AOPK ČR. Na začátku prosince byly zpřístupněny stránky www.biomonitoring.cz. Poskytují informace o sledování (monitoringu) a hodnocení ochrany evropsky významných přírodních fenoménů, tedy typů přírodních stanovišť a druhů rostlin a živočichů podle evropské Směrnice o stanovištích 92/43/EEC. AOPK ČR proto spolupracuje s mnoha předními odborníky, především z vysokých škol, ústavů Akademie věd ČR, muzeí či správ národních parků.

Jitka Kozubková, AOPK ČR

MINISTERSTVO VRÁTILLO DOKUMENTACI K NOVÉ LETIŠTNÍ DRÁZE

Ministerstvo životního prostředí vrátilo 13. března k doplnění dokumentaci o hodnocení vlivů záměru výstavby nové vzletové a přistávací dráhy na letišti Praha-Ruzyně. K záměru dostalo ministerstvo více než 600 vyjádření, připomínek a podnětů z řad dotčených obcí, dotčených úřadů, veřejnosti a občanských sdružení, a také několik petic, pod nimiž bylo podepsáno více než tisíc lidí.

Všemi připomínkami se, stejně jako samotnou dokumentací, ministerstvo důkladně zabývalo a vyhodnocovalo je. Závěrem je požadavek ministerstva na doplnění této dokumentace, po jejímž předložení bude opět mít každý možnost vznést své připomínky.

Dokumentace o hodnocení vlivů na životní prostředí například jednoznačně nespecifikuje maximální možnou kapacitu vzletové a přistávací dráhy a dostatečně nevyhodnocuje, zda je dotčené území schopné zatížení absorbovat. Projekt také nedokládá zvážení variant umístění záměru, přesunu nákladní letecké dopravy na jiné letiště apod.

Vzhledem k tomu, že zpracovatel posudku nesmí posuzovanou dokumentaci přepracovávat ani ji doplňovat, musí ji doplnit oznamovatel. A to tak, aby zpracovatel posudku měl k dispozici veškeré údaje, na základě kterých by mohl vyhodnotit velikost a významnost vlivů tohoto záměru na životní prostředí a následně navrhnout ministerstvu, jak by mělo znít závěrečné stanovisko. Ze stávající dokumentace nebylo možné posoudit např. zatížení obyvatel případným navýšením letového provozu po zprovoznění nové dráhy. Oznamovatel musí též v doplněném materiálu vyhodnotit kumulativní vlivy zvýšené dopravní intenzity v oblasti (D8, napojení na Pražský okruh, vyšší nároky na dopravní obslužnost letiště apod.). Nedostatečné je také doložení emisí z letecké dopravy do ovzduší při startech, přistáních i pojezdech letadel. Úplný výčet výhrad je zveřejněn v dopisu ministerstva na webových stránkách MŽP www.env.cz – Databáze tiskových zpráv – 18. 3. 2008.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

RNDr. ZDEŇKA BUBENÍKOVÁ, Ph.D.,
ředitelka odboru odpadů Ministerstva životního prostředí ČR
O HIERARCHII NAKLÁDÁNÍ S ODPADY

Zaznamenala jsem jméno Zdeňka Bubeníková, vedoucí toxické kampaně Greenpeace, ve zprávě o protestu proti chlorové chemii. Byla jste to vy?
 Ano, byla.

Co vám působení ve špičkové nevládní ekologické organizaci, jako jsou Greenpeace, dalo? A proč jste potom přestoupila do státní správy?

Bylo to mé první seznámení s nevládní organizací, a navíc mezinárodní organizací. Myslím, že práce v nevládní organizaci je vůbec tím nejlepším startem pro budoucí působení ve státní správě. Kdo prošel nevládní organizací, umí si velmi dobře představit, co ta práce obnáší, a musí si vážit lidí, kteří v tomto sektoru pracují. Zde neexistuje pracovní doba nebo víkendy, 24 hodin denně jste ponořeni do problematiky a snažíte se aktivně pomoci. Je to velmi vyčerpávající, ale přitom nádherná práce, protože jste obklopeni mladými lidmi plnými energie, kteří chtějí něco pro životní prostředí udělat. Práce v Greenpeace je specifická tím, že se jedná o mezinárodní organizaci, a to s sebou přináší denní kontakt s členy této organizace v jiných zemích. Při akcích je proto nutná naprosto přesná koordinace a perfektní příprava. Greenpeace byl a bude svou precizností a špičkovou prací mezi ostatními nevládními organizacemi vždy výjimečný. Přesto má jen svoji omezenou roli, a to poukazovat na žhavé problémy a vyvíjet nátlak na jejich řešení. Na ministerstvu životního prostředí

je pak, aby se s těmito problémy popralo, a to nejlépe legislativní a tudíž legální cestou. A to je ten důvod, proč jsem tady.

Jaké je vaše odborné vzdělání?

Vystudovala jsem Matematicko-fyzikální fakultu Univerzity Karlovy, fyziku biologických a makromolekulárních systémů se zaměřením na fyziku polymerů.

Užijete při své současné práci vzdělání fyzika?

Každá škola přináší určité základní vzdělání – naučíte se pracovat s pojmy, vyhledávat informace z různých oblastí, vidět věci v souvislostech. Studium fyziky je však jedinečné v tom, že si uvědomíte, jak vše, s čím se denně setkáváte, můžete vyjádřit ve fyzikálních pojmech. Poté si uvědomíte, v jaké harmonii je svět, co nás obklopuje, jak sebemenší narušení vyvolá síly, které se snaží vrátit systém do rovnovážného stavu. Je-li však narušení příliš velké, dojde k nevratné změně. Je jenom na nás, zda budeme přispívat svým chováním k udržení harmonie, či k nevratným změnám.

Jak dlouho jste ředitelkou odboru odpadů na ministerstvu životního prostředí?

Od srpna 2007, po čtyřleté přestávce. Předtím jsem na ministerstvu již čtyři roky pracovala.

A v mezidobí?

Pracovala jsem na Státním úřadu pro jadernou bezpečnost v oddělení kontroly zákazu chemických zbraní.

Je to asi dost složitá práce vést odbor odpadů. Problematika je taková všeobjímající: týká se občanů, obcí, výroby, zemědělců, staveb i zdravotnictví. Co a kdo vám pomáhá vyznat se, udržet si systematický přehled?

Nejdůležitější je pro mne kontakt s lidmi. Myslím tím nejen odborníky, kteří nakládají s odpady nebo kteří pracují ve výzkumu, ale i zástupce obcí, měst a krajů. Každý z nich vidí problém z jiného úhlu pohledu, a proto všechny jejich stížnosti, nápady a návrhy na změny jsou pro mne cenným zdrojem informací. Také ostatní členské země EU jsou pro nás inspirací. Platí sice pro nás stejné směrnice EU, ale cestu, kterou ke stanoveným cílům dojdeme, si stanoví každé země sama. Je dobré systémy porovnávat a z neúspěchů v jiných zemích se poučit. No a pak už zbývá jen čist, čist a čist. Odborné literatury je obrovské množství, tak jen najít čas vše prostudovat.

Máte z poslední cesty do Bruselu nějaké konkrétní novinky?

V Evropském parlamentu se v současné době projednává nová rámcová směrnice o odpadech. Je ve druhém čtení, tak počítáme, že v letošním roce

bude schválena. V pracovních skupinách nyní projednáváme 250 pozměňovacích návrhů od parlamentu. Debata je místy hodně emotivní a vypjatá.

Která oblast je obzvlášť konfliktní?

Obecná ustanovení, jako je hierarchie nakládání s odpady, jsou schválena bez problému, všichni akceptují nutnost ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. Problém ale nastane, když se jedná o velmi konkrétní ustanovení, například stanovení recyklačních kvót. Každá země pak začne hájit své zájmy, protože každá má jiné technické a ekonomické zázemí. Přesto doufám, že ke konečné dohodě dojde a nová rámcová směrnice o odpadech bude v letošním roce schválena.

Jaké jsou ve stručnosti základní principy moderního odpadového hospodářství?

Zcela jednoznačné je prosazování hierarchie způsobů nakládání s odpady. Nejlépe je předcházet vzniku odpadů, dále opětovně využít buď celý výrobek nebo jeho části, dále pak recyklace, energetické využití a nakonec, když není už jiná možnost, odstranění. Samozřejmě důležité je, aby nové výrobky byly konstruovány tak, aby mohly být na konci životnosti co nejlépe využity a aby při konečném zpracování na konci životnosti neohrožily životní prostředí nebezpečnými látkami. Proto do moderního odpadového hospodářství počítáme i celoživotní nakládání s výrobky.

V kterých zemích nejlépe funguje zacházení s odpady podle této odpadové hierarchie? Jak daleko k této špičce máme my?

Pokud se týká komunálního odpadu, jsou v Evropě na špičce například Rakousko, Holandsko jako nejlépe srovnatelné země podle počtu obyvatel a rozlohy, z větších zemí je pak na vysoké úrovni Německo, Francie. My jsme někde ve středu posuzovaných zemí Evropy. Stále je však vidět rozdíl mezi těmito státy a státy tzv. desítky, které přistoupily společně s Českou republikou, ale i například Portugalskem a Řeckem. Nejhuře jsou na tom Bulharsko a Rumunsko s nedostatkem kapacit na zpracování odpadů.

Teď připravujete novelu zákona o odpadech, zavedlo se označení velká novela. Proč velká? Co je její smysl?

Novele říkáme „velká“, protože obsahuje 152 pozměňovacích bodů. Novela zajišťuje soulad se směrnicí o skládkování, zajišťuje i transpozici směrnice o bateriích, cíle směrnice o odpadních elektrozařízeních, soulad se směrnicí o autovracích a plnění cílů Plánu odpadového hospodářství. Jedná se opravdu o poslední novelu o odpadech. Jakmile bude schválena nová rámcová směrnice, začneme psát zcela nové dva zákony, zákon o odpadech a zákon o zpětném odběru výrobků.

Novelu odpadového zákona jste teď dali do vnějšího připomínkového řízení na internetu. Je to běžný postup, taková otevřenost vůči veřejnosti?

Ano, snažíme se být velmi otevření.

Je to vaše povinnost?

Ne není to naše povinnost, ale nakládání s odpady se přeci dotýká každého z nás. To, že každý má svůj vlastní názor na řešení této problematiky, je již nyní vidět na velkém množství připomínek, které k nám k novele přichází.

Co s tolika připomínkami potom děláte?

Připomínky se zařadí k jednotlivým pozměňovacím bodům novely a vypořádají se. Je vidět, že některé oblasti jsou opravdu velmi diskutované. Hodně občanů a obcí se vyjadřuje například k poplatkům za systém sběru, odvozu a zpracování odpadů. Připomínky od občanů, obcí a krajů mají velkou váhu a mohou novelu ještě významným způsobem změnit. Jsem moc ráda, že se občané o odpady tak zajímají, bez jejich přispění by systém tříděného sběru nemohl být tak efektivní.

Jaký výsledek od novely očekáváte?

Doufám, že bude přijata.

A v praxi?

Pro občany se vytvoří větší možnost odkládání tříděného odpadu. Zavede se povinnost třdit pět složek komunálního odpadu. K dnešnímu papíru, plastu a sklu přibude ještě možnost odkládat nápojové kartony a bioodpad. Vytvoří se síť pro možnost odevzdání použitých baterií a akumulátorů a zlepší se dostupnost míst pro odkládání použitých elektropřístrojů.

A významné změny pro podnikatele a pro obce?

Obce budou povinny zajistit pro občany místa pro odložení pěti složek vytríděného komunálního odpadu. Výrobci baterií, akumulátorů a elektrozařízení pak budou povinni zajistit síť míst zpětného odběru tak, aby byla pro občana stejně dostupná jako místa prodejn. V praxi to bude znamenat, že v každé prodejně, kde se prodávají baterie, bude označený box, do které bude mít občan možnost použitou baterii bezplatně odložit. Podobně bude ve větších obchodech možno bezplatně odložit použité elektrozařízení do pěti kilogramů.

Co vás čeká důležitého v blízké době?

Novela zákona o obalech, která má být předložena vládě do konce září, ale o tom snad příště.

Ptala se Hana Kolářová, 11. 3. 2008
Foto Eva Veverková, MŽP

Ministerstvo životního prostředí dokončilo práce na velké novele zákona o odpadech, která má za cíl zefektivnit nakládání s odpady v ČR – především zvýšit podíl recyklovaných odpadů, procento biologicky rozložitelných odpadů, které budou využity, snížit podíl odpadů, které končí na skládkách, ale také zlepšit fungování systému zpětného odběru elektroodpadu a nakládání s autovraky.

Z tiskové zprávy MŽP ČR 25. 2. 2008

PŘIPRAVUJE SE EVROPSKÝ KLIMATICKO-ENERGETICKÝ BALÍČEK

Dne 3. března 2008 se v Bruselu uskutečnilo řádné zasedání Rady EU pro životní prostředí. Delegaci ČR vedl místopředseda vlády a ministr životního prostředí Martin Bursík. Ministři životního prostředí z EU se dohodli, že chtějí ještě letos shodu ke klimaticko-energetickému balíčku. Na jednání Rady bylo zařazeno pět hlavních bodů:

Klimaticko-energetický balíček – politická rozprava

Evropská komise zveřejnila 23. ledna 2008 soubor legislativních návrhů a doprovodných dokumentů (tzv. klimaticko-energetický balíček), jež povedou k naplnění závěrů přijatých Evropskou radou na jaře 2007 (mj. rozdělení závazku dosáhnout do roku 2020 podílu 20 % obnovitelných zdrojů energie na celkové spotřebě a snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020 o 20 %).

V rámci politické rozpravy k balíčku přivítali ministři zveřejnění balíčku Evropskou komisí a ocenili především jeho základní východiska (nákladová efektivita, solidarita), strukturu a principy (rozšíření přidělování povolenek v aukci, harmonizace na úrovni EU, zabránění úniku emisí skleníkových plynů mimo Evropskou unii). Ministři zdůraznili nutnost přijetí předložených návrhů tak, aby byla zachována důvěryhodnost Evropské unie při vyjednávání o nové úmluvě o ochraně klimatu na mezinárodní úrovni, která bude uzavřena do konce roku 2009.

Ministři dále zdůraznili nutnost ochrany konkurenceschopnosti energeticky náročného průmyslu, vyjasnění podrobností přechodu na 30 % redukci emisí skleníkových plynů v případě dosažení mezinárodní dohody a vyjasnění podmínek využití kreditů z mechanismů Kjótského protokolu. K připomínce některých zemí ke zohlednění už vynaloženého úsilí a stanovení základního roku 1990 místo roku 2005 uvedla Evropská komise, že první ověřené emise skleníkových plynů a jejich rozdělení mezi sektory zahrnuté do emisního systému obchodování (ETS) a ostatní sektory (např. doprava, bydlení, zemědělství či odpady) existují až pro rok 2005. Ministři dále podpořili základní principy návrhu směrnice na zachycování a geologické ukládání CO₂ za předpokladu, že budou vyloučeny veškeré negativní dopady této technologie na životní prostředí. Ministři rovněž zdůraznili nutnost stanovení kritérií udržitelnosti produkce biopaliv, pro jejichž definování byla zřízena ad hoc pracovní skupina Rady EU.

Česká republika ve svém vystoupení přivítala zveřejnění klimaticko-energetického balíčku a jeho základní principy (s výjimkou aukcí pro energetický sektor, k nimž vláda ČR v té době ještě nezažila pozici) a avizovala závazek podílet se během českého předsednictví v Radě v případě nutnosti na uzavření projednání balíčku v rámci stávajícího legislativního období.

Klimaticko-energetický balíček, zejména s důrazem na jeho mezinárodní aspekty (výše závazku EU na redukci emisí skleníkových plynů 20/30 %, podíl

rozvojových zemí na redukčním úsilí atd.) byl diskutován i během pracovního oběda, na kterém vystoupil i výkonný tajemník Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu Yvo de Boer.

Příspěvek k jarnímu zasedání Evropské rady (13. a 14. března 2008) – přijetí závěrů Rady

V rámci Příspěvku k jarnímu zasedání Evropské rady, které se jako každý rok věnuje pokroku dosaženému v rámci Lisabonské strategie pro růst a zaměstnanost, klade Rada důraz na následující témata: změna klimatu a energie, zastavení ztráty biologické rozmanitosti, environmentální technologie, udržitelná spotřeba a výroba a „better regulation“.

Na jednání byl diskutován především bod 4 – dosažení dohody k legislativním návrhům klimaticko-energetického balíčku do konce roku 2008, aby bylo umožněno jeho přijetí v rámci současného legislativního období Evropského parlamentu. Text závěrů Rady byl dále na základě kompromisního návrhu slovínského předsednictví doplněn o odkaz na respektování udržitelného ekonomického růstu ve všech zemích Evropské unie a odkaz na úsilí k redukci emisí skleníkových plynů do roku 2050. Rovněž bylo upraveno znění odstavce týkajícího se specifických opatření na ochranu energeticky náročného průmyslu.

Finální kompromisní návrh zcela reflektuje postoj ČR, zvláště co se týče důrazu na dosažení dohody k legislativním návrhům klimaticko-energetického balíčku do konce roku 2008

Návrh nařízení ke snižování emisí CO₂ z osobních automobilů – politická rozprava

Nařízení stanovující emisní limity CO₂ z osobních automobilů a zároveň metodiku výpočtu emisí CO₂ z osobních vozidel navrhla Evropská komise 20. prosince 2007. Během politické rozpravy vyjádřily delegace svá stanoviska k obecným otázkám kritérií strategie ke snížení emisí CO₂ a k jejich rovnováze z hlediska dosažení přijatých ekologických cílů. Delegace potvrdily svůj souhlas s celkovou úrovní stanovených cílů ve výši 130 g CO₂/km z motorů a další redukcí emisí ve výši 10 g CO₂/km pomocí jiných technických zlepšení (stanovení minimální účinnosti klimatizačních systémů, monitorovacích systémů tlaku v pneumatikách, stanovení minimálního valivého odporu pneumatik) či zvýšeného používání biopaliv.

Většina delegací potvrdila ve shodě s předchozími závazky Rady pro konkurenceschopnost z roku 2007 souhlas s termínem k dosažení těchto cílů od roku 2012. Naopak Polsko, ČR a SR navrhly prodloužení

na rok 2015 z důvodu zachování technologického cyklu výroby. Značná část delegací rovněž doporučila stanovit dlouhodobé cíle do roku 2020, aby se vytvořil určitý pevný rámec pro výrobce v delším časovém horizontu.

Velká diskuse se vedla o tom, jestli má být základním parametrem pro výpočet limitů hmotnost vozidel, nebo jejich stopa, a potažmo jestli mají hlavní náklady na dosažení požadované průměrné úrovně emisí nést zejména výrobci větších vozidel. Ohledně sankcí podpořila delegace Irska snahu prosadit jejich vysokou úroveň, aby mohly působit motivujícím způsobem a nestaly se alternativní únikovou cestou před žádoucím dosažením přijatých emisních cílů. Rada ostatních delegací včetně ČR však považuje výši sankcí za nepřiměřeně vysokou. Delegace Polska navrhla převádět výnosy z pokut nikoliv do rozpočtu EU, ale do národních rozpočtů. Delegace ČR a Řecka navrhly používat výnosy na inovativní projekty v oblasti snižování emisí. Předsednictví využije náměty delegací při dalším projednávání návrhu nařízení na pracovní úrovni.

Příprava na deváté řádné zasedání Konference smluvních stran (COP 9) Úmluvy o biologické rozmanitosti (CBD) (Bonn 19. až 30. května 2008) – přijetí závěrů Rady

Už za německého předsednictví byly na červnovém zasedání Rady ministrů životního prostředí schváleny první závěry Rady pro COP 9. Závěry projednávané na této Radě (3. 3. 2008) jsou tak v pořadí již druhými závěry Rady ke COP 9. Cílem těchto závěrů je adresovat ty body, které v době příprav prvních závěrů nebyly k dispozici, nebo nebyly dořešeny. Věnují se tedy otázce přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivému a rovnocennému rozdělování přínosů z nich (ABS), adresují vztah změny klimatu a biodiverzity, dávají více prostoru domorodým obyvatelům a místním komunitám a nutnosti respektování jejich práv a povinností včetně jejich znalostí, vyzdvihují vnitřní hodnotu biodiverzity, CBD, její cíle, její vztah s ostatními mezinárodními environmentálními smlouvami a otázku synergií a volají po zapojení veřejnosti a podnikatelského sektoru.

Předmětem diskuse na Radě byly zbývající dva otevřené body textu týkající se německého návrhu na posílení iniciativy LifeWeb. Návrhy Německa byly sice v principu podpořeny prostou většinou delegací, finální kompromisní znění Závěrů však zohledňuje volání ČR a dalších států po skutečně dobrovolném charakteru iniciativy LifeWeb (a obzvláště jejího financování).

Příprava čtvrtého řádného zasedání konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti, sloužící jako zasedání smluvních stran Cartagenského protokolu o biologické bezpečnosti (COP/MOP 4) (Bonn 12. až 16. května 2008) – přijetí závěrů Rady

Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti byl sjednán v rámci Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) jakožto první protokol Úmluvy o biologické rozmanitosti v lednu 2000 v Montrealu. Protokol se snaží chránit biologickou rozmanitost před potenciálními riziky, která mohou představovat živé modifikované organismy, jež jsou výsledkem moderní biotechnologie, s důrazem na přenos živých modifikovaných organismů přes hranice států.

Závěry Rady pro nadcházející COP/MOP 4 byly přijaty v navrženém znění jednomyslně bez připomínek. Závěry formulují požadavky na přijetí pravidel odpovědnosti a náhrady za škody způsobené při přeshraničním pohybu geneticky modifikovaných organismů a požadavky týkající se dalších nezbytných kroků při zavádění a dosažení efektivního mezinárodního rámce biologické bezpečnosti.

Další výstupy z Rady

V rámci bodů „Různé“ mimo jiné prezentovalo slovenské předsednictví stav projednávání návrhu nařízení o schvalování typu motorových vozidel s ohledem na emise z těžkých vozidel (Euro VI), přičemž předsednictví potvrdilo možnost dosažení shody s EP již v prvním čtení. Ministři rovněž diskutovali otázku dalšího postupu v oblasti geneticky modifikovaných organismů.

V rámci bodů „A“ Rada mimo jiné schválila uvedení prvního balíčku 26 legislativních aktů do souladu s rozhodnutím 2006/512/ES, které zavádí nový komitologický postup – regulativní postup s kontrolou. Tento postup se tak stal nově součástí i několika směrnic v oblasti životního prostředí (např. směrnice 2002/95/ES o omezení používání některých nebezpečných látek v elektrických a elektronických zařízeních).

Příští řádné zasedání Rady EU pro životní prostředí se uskuteční 5. června 2008 v Lucemburku – k hlavním bodům jednání by měly patřit další debaty o klimaticko-energetickém balíčku, návrhu nařízení stanovujícího emisní limity CO₂ z osobních automobilů a návrhu nařízení o emisích z těžkých nákladních vozidel (Euro VI).

*Ing. Alexandr Jevsejenko,
odbor Evropské unie MŽP ČR*

ŠANCE PRO JILMY

Představujeme úspěšné projekty podpořené dotacemi MŽP pro nestátní neziskové organizace.

V roce 2007 podpořilo Ministerstvo životního prostředí částkou 150 000 Kč projekt **Společnosti přátel přírody (SPP) Šance pro jilmy**, který probíhá již řadu let v Libereckém kraji.

Jilmy jsou v naší krajině velmi vzácné, protože od třicátých let minulého století byly jejich populace likvidovány onemocněním zvaným grafióza. Dlouhodobým cílem projektu je proto zvýšit zastoupení jilmů v krajině, vrátit je na místa, kam patří, a dosáhnout toho, že se budou jednou samy částečně obnovovat. Společnost přátel přírody již řadu let mapuje výskyt jilmů v krajině a sbírá z nich semena. Ve svých lesních školkách pěstuje semenáčky a po přesazení získává vzrostlé sazenice. Ty potom nabízí v rámci projektu Šance pro jilmy školám, dětským domovům a domovům mládeže, které si samy najdou vhodné místo pro vysazení stromu. Pro školáky projekt nekončí sázením. Do budoucna budou i hlídat, jak jejich stromek poroste, a budou se o něj starat i nadále. Cílem projektu je nejen vrátit do krajiny ohrožený strom, ale také vzbudit v dětech a mladých lidech zá-

jem o krajinu v jejich okolí a podpořit vztah k přírodě. Společnost přátel přírody komunikuje s dětskými kolektivy zapojenými do sázení jilmů i v dalších letech, a sleduje tak úspěšnost výsadeb.

Za dobu trvání projektu Šance pro jilmy se už podařilo vysadit 4007 jilmů. V roce 2007 jich bylo vysazeno prostřednictvím pětaticeti mateřských, základních, středních škol a dětských domovů 750 kusů. Díky publicitě projektu se několik desítek až stovek tisíc lidí v regionu seznamuje s problematikou jilmů a ohrožených dřevin vůbec a daří se zapojit stovky lidí do aktivní pomoci přírodě.

Více informací o tomto i dalších projektech organizace najdete na www.cmelak.cz, více o projektech podpořených Ministerstvem životního prostředí na www.env.cz/projekty.

*Připravila Helena Knappová,
odbor environmentálního vzdělávání MŽP ČR,
oddělení spolupráce s NNO
Foto: archiv Společnosti přátel přírody*

GREENLIGHT NA MINISTERSTVU

„Osvětlení má podstatný vliv na životní prostředí, neboť představuje až 40 % spotřebované elektřiny v nerezidenčních budovách. Je však možné dosáhnout významných eneregetických úspor. Příklady z této oblasti ukázaly, že 30 až 50 % elektřiny využitá na osvětlení by mohlo být uspořeno investicemi do energeticky efektivních systémů osvětlení. Ve většině případů jsou tyto investice nejenom rentabilní, ale též zachovávají či zlepšují kvalitu osvětlení,“ zdůrazňuje se v publikaci GreenLight vydané v rámci stejnojmenného programu Evropské unie k modernizaci a zvýšení energetické efektivity osvětlení. A Evropská kancelář programu GreenLight potvrdila Ministerstvu životního prostředí, že splnilo veškeré podmínky, a stalo se tak oficiálním partnerem tohoto celoevropského programu zaměřeného na energeticky úsporné osvětlení budov. Ministerstvo tak získalo právo používat logo GreenLight.

„Energetické úspory jsou významným skrytým zdrojem energie v celé Evropě, v České republice to ale platí dvojnásob,“ říká ministr životního prostředí Martin Bursík s poukazem na vysokou energetickou náročnost české ekonomiky, ale i takových sektorů, jako je doprava či bydlení. „MŽP se už řadu let snaží jít příkladem ve snižování dopadů vlastní čin-

nosti na životní prostředí. Používáme recyklovaný papír, budova ministerstva je zateplená, zavedli jsme kroky k úsporám vody, používáme elektřinu v ekologickém tarifu, sami zelenou elektřinu vyrábíme v solární elektrárně na střeše budovy, ekologizujeme vozový park, používáme ekologicky šetrné výrobky a podobně,“ vypočítává ředitel úřadu ministerstva Miroslav Jandura. „Úsporné osvětlení bylo logickou součástí těchto kroků. Jsme rádi, že naši práci můžeme prokázat i certifikátem GreenLight,“ dodává ředitel úřadu MŽP.

Nejmodernější úsporné osvětlení je na MŽP instalováno v kanceláři ministra a jeho zasedací místnosti – systém reguluje množství světla v závislosti na pohybu lidí v místnosti a množství světla přicházejícího zvenčí. Zbytek budovy, chodby, kanceláře a vstup do budovy jsou osvětlené úspornými lineárními a kompaktními zářivkami. Celková spotřeba elektrické energie je tak ve srovnání s osvětlením klasickými žárovkami až o 68 % nižší.

Celoevropský program GreenLight, zaměřený na úspory v osvětlování především veřejných budov, vyhlásila a od roku 2000 koordinuje Evropská komise. Základním principem programu je informační podpora a ocenění organizací, které prokážou významnou úsporu energie v oblasti osvětlení. GreenLight je dobrovolný program, ve kterém se soukromé i veřejné organizace zavazují k modernizaci svých stávajících systémů osvětlení, navrhování nových zařízení a přijímání opatření pro energeticky efektivní osvětlení. „My jsme většinu práce odvedli už při rekonstrukci interiéru budovy v roce 2006. Ucházet se o logo GreenLight proto neznamenal žádné zvláštní investice,“ vysvětluje ředitel úřadu Ministerstva životního prostředí Jandura. Počet organizací, institucí i podnikatelských subjektů v programu GreenLight neustále narůstá, v současné době má již 450 partnerů. U nás je to kromě MŽP například město Kladno, městská část Praha 8, obec Hostětín, Krajský úřad Jihočeského kraje či společnosti CNM Textil a IKEA Česká republika.

Další informace: Juraj Krivošík, vedoucí programu GreenLight v ČR, SEVEN, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s., tel. 224 252 597, e-mail juraj.krivosik@svn.cz, <http://www.eu-greenlight.org>

Připravili: Jakub Kašpar, Hana Kolářová, Juraj Krivošík a Miloslav Vránek. Zdroj dalších informací: Philips.

Plaketa GreenLight ve vstupní hale budovy MŽP.

Foto: MŽP

Ilustrační foto: GreenLight

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ – ÚDAJE O BUDOVĚ A OSVĚTLENÍ

Ministerstvo životního prostředí
Vršovická 65
100 10 Praha 10

Osvětlená plocha:

Hlavní budova	12 089 m ²	14 314 m ²
Garáže s nástavbou	2 225 m ²	

Roční spotřeba el. energie:

887 335 kWh (2006) v sazbě B4b/EK – „zelená elektřina“
cca 2,5% této spotřeby je kryto vlastním solárním systémem

Systém osvětlení:

Vnitřní osvětlení

Většina svítidel je v případě potřeby používána pouze během pracovní doby. Mimo ni jsou používána pro potřeby úklidu. Výjimkou je osvětlení chodeb a některých provozních místností v suterénu a osvětlení garáží, které je v provozu po celou pracovní dobu. Osvětlení budovy je ovládáno individuálně dle potřeby intenzity osvětlení.

V kancelářích a zasedacích místnostech je možnost volby počtu osvětlovacích těles.

Osvětlení hal a hlavního schodiště je centrálně ovládáno z vrátnice.

Osvětlení hygienických bloků je ovládáno fotobuňkou.

Kancelář a zasedací místnost ministra je vybavena integrovaným systémem dynamického osvětlení umožňujícím změnu intenzity a chromatičnosti světla. Ovládání dálkovým ovladačem, automatické vypnutí v nastavené době po odchodu z místnosti.

Venkovní osvětlení

Je tvořeno svítidly hlavního vstupu, průjezdu a svítidly kamerového systému. Svítidla kamerového systému jsou ovládána fotobuňkou.

Kanceláře	36 W	zářivka	6 334 ks
Chodby a haly	18 W	zářivka	820 ks
Schodiště	20 W	kompakt	58 ks
Zasedací místnosti, učebny	20 W 36 W	kompakt zářivka	182 ks 136 ks
Provozní místnosti	36 W	zářivka	164 ks
Sklady, archivy	36 W	zářivka	156 ks
Hygienické bloky	60 W	žárovka	60 ks
Pracovna a zasedací místnost ministra	49 W	zářivka	12 ks
Bufet	21 W	kompakt	16 ks
Venkovní osvětlení	20 W	kompakt	25 ks
Osvětlení pro kamery	300 W	halogen	15 ks
Garáže	56 W	zářivka	54 ks

Podrobnější údaje o některých svítidlech:

Současná osvětlovací soustava v pracovně ministra je tvořena 3 svítidly typové řady Savio TPS722 3xTL5-49W/865/827/865 AC-MLO v provedení umožňujícím dálkové řízení intenzity světla a teploty chromatičnosti. Celkový instalovaný příkon je 504W.

V zasedací místnosti jsou použita tři svítidla Savio TPS762 2xTL5-49W/830 AC-MLO osazená integrovaným řídicím systémem Actilum. Tento systém je vybaven multičidlem pro snímání denního světla, pohybu osob a dálkové ovládání. Lze jej jednoduše konfigurovat pro různá prostředí. V tomto případě je použito nastavení pro zasedací místnosti, což umožňuje řízení intenzity osvětlení a automatické vypnutí, není-li po nastavenou dobu indikována přítomnost osob. Instalovaný příkon je 333 W.

III. SVĚTOVÝ KONGRES BIOSFÉRICKÝCH REZERVACÍ

III. světový kongres biosférických rezervací programu MAB UNESCO, Španělsko, Madrid, 4. – 10. 2. 2008

O budoucnosti člověka a biosféry

III. světový kongres biosférických rezervací (BR) pořádalo Ministerstvo životního prostředí Španělska ve spolupráci se španělským ministerstvem zahraničí, mezinárodním sekretariátem programu MAB UNESCO se sídlem v Paříži (v rámci ekologických věd a věd o Zemi UNESCO) a španělskou nadací Fundacio Bioversidad

v konferenčním centru Palacio Municipal de Congresos na severovýchodním okraji Madridu.

Pro Českou republiku, její ochranu přírody a biosférické rezervace je tento kongres inspirující v několika ohledech. Jednak proto, že navázal na strategii formulovanou v roce 1995 v Seville (Sevilla Strategy – Sevilská strategie), a dále proto, že se zabýval vzájemnou interakcí člověka a přírody do budoucna.

Slavnostního zahájení se zúčastnilo více než 1000 manažerů a koordinátorů biosférických rezervací, členů národních komitétů MAB ze 105 států světa za úvodního projevu a účasti členů královské rodiny. Česká republika byla oficiálně zastoupena předsedou a tajemnicí Českého národního komitétu MAB a zástupci BR Křivoklátsko, BR Dolní Morava, BR Šumava a BR Třeboňsko.

Hlavním cílem kongresu se stalo formulování nových cílů a úkolů pro celosvětovou síť biosférických rezervací v programu MAB UNESCO na období do r. 2013 (programový cyklus UNESCO) tak, aby odpovídaly vývoji problematiky a novým výzvám (např. globální změny klimatu, demografické změny – urbanizace,

pokles biodiverzity, podpora trvale udržitelného rozvoje, ekologické cíle milénia, vazba na konvenci o biodiverzitě).

Proto také byly v očekávání dokumenty, které budou přijaty. Na kongresu vznikla a byla přijata Madridská deklarace a Madridský akční plán na období 2008 – 2013 (Madrid Declaration – MD; Madrid Action Plan – MAP). Dokumenty reagují na nové podněty počínaje globální změnou klimatu přes pokles biodiverzity až po demografické změny.

Důležitou součástí také bylo předávání zkušeností a výměna informací mezi jednotlivými státy. Objevily se zde například zkušenosti z toho, jak může profitovat místní komunita a celá země na biosférických rezervacích, co lze přinést ke zkvalitnění života a jak zachovat tradiční dovednosti a zajistit udržitelný roz-

Předsednictvo III. světového kongresu biosférických rezervací v Madridu

MAB je mezinárodní program zaměřený na mezioborovou spolupráci při studiu vzájemných souvislostí a zpětných vazeb mezi člověkem a prostředím i při zpracování výsledků výzkumu pro různé

úrovně uživatelů ve sféře plánování a rozhodování a v oblasti ekologické výchovy. Racionálně koncipovaný mezivládní program ekologické spolupráce v planetárním měřítku byl vyhlášen v roce 1970 na generální konferenci UNESCO. Dostal jméno Man and Biosphere (Člověk a biosféra) a jeho akronym MAB se poté stal symbolem integrovaného přístupu v ochraně přírody a v péči o kvalitu životního prostředí. V úvodním prohlášení příslušného dokumentu (UNESCO 1971) se uvádí,

že MAB má za cíl „rozvinout v rámci přírodních a socioekonomických věd základnu pro racionální využívání přírodních zdrojů biosféry a pro zlepšení vztahů mezi člověkem a přírodním prostředím; předpovídat důsledky dnešních aktivit na zítřejší svět a tím posilovat lidskou schopnost účinně hospodařit s přírodními zdroji biosféry“. Před čtvrtstoletím šlo o zcela novátorský akcent na spolupráci a výzvu k odpovědnosti za budoucnost Země. Pojem biosféra, ač koncipovaný Vernadským již ve třicátých letech, se konečně stal běžnou součástí slovníku přírodovědců, sociologů i politiků.

V České republice jsou součástí projektu biosférické rezervace Bílé Karpaty, Krkonoše, Křivoklátsko, Dolní Morava, Šumava a Třeboňsko.

Zdroj: <http://mab.kav.cas.cz>

voj. Všechno jsou hlavní střetové otázky mezi komunitou a státními orgány na pozadí přírodních hodnot.

Sierra del Rincón – most mezi lidmi, tradicemi a přírodou

Příkladem mostu mezi lidmi, tradicemi a přírodou může být navštívená BR Sierra del Rincón (ca 100 km SSV Madridu). Dokonale vybavená návštěvnická střediska zajišťují informace o ochraně přírody a krajiny, služby v cestovním ruchu, ale také jsou uzpůsobené k prodeji místních výrobků, na kterém aktivně participují místní obyvatelé. Středisko Montejo de la Sierra a hlavně jeho okolí je přímo nabito „atrakcemi“ podporujícími trvale udržitelný rozvoj. Rizika spojená s aktivitou developerů (např. rozprodat co nejvíce pozemků na co nejvíce nových vil a apartmánů) vyvolanou nynější atraktivitou území v souvislosti s vyhlášenou biosférickou rezervací musí společně zvládat obyvatelé se svými samosprávami ve spolupráci se státními orgány. Žádány jsou výrobky vzešlé ze zpracování rostlin (klobouky, přívěsky, tašky), živočišných srstí (vlněné rohože, přehozy, oděvní doplňky) a produkty pro konzum, zvláště z kategorie biopotravin (sýry, sušené ovoce, masné výrobky), a to i přesto, že ceny jsou vyšší než tzv. supermarketové. Zvláštním druhem aktivit je zde chov včel a výroba biopotravin z medu v kombinaci s místním ovocem. Tato cesta je i pro naše biosférické rezervace otevřená. Obdobně lze využívat a nově zakládat sady místních odrůd ovocných stromů, do kterých vždy vede nějaká poznávací stezka v místní režii. Parkování je vždy v blízkosti, pamatuje i na vozíčkáře a dokonce i na slepce, kteří se ve slepeckém písmu dozví druh dřeviny. Obdobně se nezapomíná na ukázkou tradičních výrob (mlýn), ekologickou výchovu a vzdělávání pod širým nebem nebo prostě jenom na místa

pro aktivní odpočinek v přírodě. Vše umně doplňují stylové restaurace a obchody v nejbližší vesnici.

Madridská deklarace a Madridský akční plán

Madridská deklarace i Madridský akční plán aktualizují program MAB a úkoly sítě biosférických rezervací tak, aby odpovídaly současným globálním výzvám a novým problémům. Za pozitivní výsledek lze považovat také to, že se oproti původním předpokladům a návrhům některých delegací kongres nakonec přiklonil k ponechání původního názvu programu MAB i k zachování pojmu biosférická rezervace jako k určité tradiční značce, přičemž jednotlivé státy nají možnost v případě potřeby zvolit individuální přístup.

Oba dokumenty se musí postupně promítnout do činnosti Českého národního komitétu MAB a do činnosti jednotlivých biosférických rezervací, tj. do jejich aktualizovaných akčních plánů a do plánů péče o zvláště chráněná území, která tvoří území biosférické rezervace nebo chrání její jádrovou zónu. V případě našich biosférických rezervací se to týká zejména ovlivňování hospodářských činností, které využívají přírodní zdroje oblasti a měly by se řídit zásadou trvalé udržitelnosti (lesnictví, zemědělství a cestovní ruch), omezování urbanizace volné krajiny a podpory přírodě blízkých způsobů (např. při povodňové a protierozní ochraně). Důležitá je také podpora spolupráce mezi sesterskými programy UNESCO, a to MAB a World Heritage (Světové přírodní a kulturní dědictví), která se má brát v úvahu při jednáních týkajících se navržené lokality World Heritage UNESCO (v ČR např. Třeboňské rybníkářské dědictví). V tomto smyslu budou o výsledcích kongresu informováni také příslušní partneři v území.

Středisko ekologické výchovy a obnovený mlýn v biosférické rezervaci Sierra del Rincón

Příklad jednotlivých doporučení

- Podílet se na publikování výsledků kongresu a jeho programových dokumentů v českém prostředí (na celostátní úrovni i na úrovni jednotlivých biosférických rezervací, na jednání pracovní skupiny Českého národního komitétu MAB pro biosférické rezervace).
- Navrhnout a zajistit účast zástupců jednotlivých biosférických rezervací v Českém národním komitétu MAB UNBESCO (při jeho plánované obměně) a podílet se na činnosti komitétu a rozvoji programu MAB v ČR v duchu výsledků z Madridu.
- Po dohodě na MŽP zvážit výhledovou možnost napojení problematiky biosférických rezervací MAB také na odbor mezinárodní ochrany biodiverzity.
- Promítnout odpovídajícím způsobem závěry zasedání a přijaté dokumenty do programových materiálů BR/CHKO (plány péče, akční plán biosférické rezervace, roční plány práce, plány akcí financované z dotačních zdrojů – např. krajinotvorných programů, práce s veřejností a ekologická výchova).
- Z pozice správy BR/CHKO podporovat v území praktické projekty zaměřené na trvale udržitelné využívání přírodních zdrojů, případně modelové projekty a výzkumné aktivity v této oblasti. Vztít v úvahu tento aspekt při posuzování projektů z Operačního programu Životní prostředí a z dalších dotačních zdrojů.
- Zapojit se do výměny informací v globální síti biosférických rezervací s ohledem na specifickou problematiku území. Spolupracovat při přípravě publikací o biosférických rezervacích v ČR a globální síti biosférických rezervací.

Sad krajových odrůd ovocných stromů s naučnou stezkou a názvy dřevin ve slepeckém písmu

K získání dalších informací v plném znění (španělsky, francouzsky a anglicky) je možné využít web stránky, např. prolink <http://www.unesco.org/science/forum,...unesco.org/euromab2007>. Všechny materiály a poznatky jsou klíčové pro další práci a vývoj BR, potažmo ochrany přírody v České republice.

*Ing. Alois Pavlíčko, Ph.D.,
BR Šumava
Foto autor*

Tradiční včelařství v biosférické rezervaci Sierra del Rincón

MADRIDSKÁ DEKLARACE

Programu UNESCO Člověk a biosféra (MAB) a Světové sítě biosférických rezervací

My, představitelé členských zemí UNESCO, biosférických rezervací, spolupracujících veřejných i privátních institucí a občanských sdružení, shromáždění na 3. Světovém kongresu o biosférických rezervacích a 20. zasedání Mezinárodní koordinační rady (ICC) programu MAB ve dnech 4. – 8. února 2008 v Madridu ve Španělsku:

Znepokojeni zvyšujícími se ztrátami biologické rozmanitosti, dopady klimatických změn a demografických změn a přesvědčení o naléhavosti potřeby udržet rovnováhu mezi zachováním přírody, ochranou životního prostředí a společenským, ekonomickým, technickým rozvojem a rozvojem vědy a techniky, které jsou podstatou globalizace.

Připomínajíc, že šestnácté zasedání Generální konference UNESCO zahájilo program Člověk a biosféra (MAB) jako dlouhodobý mezivládní mezinárodní program, který od svého počátku zaměřil svůj výzkum, monitoring, výchovu a pilotní projekty na hledání rovnováhy mezi odpovědností člověka za uchování přírody a za ochranu biodiverzity a potřebou využívat přírodní zdroje pro zajištění sociálního a ekonomického blaha lidstva.

Uvědomujeme si, že koncepce BR v programu MAB od r. 1976 vyústila ve vyhlášení 531 biosférických rezervací ve 105 zemích. Posláním BR je příkladná snaha o dosažení a udržení rovnováhy mezi ochranou přírody a biodiverzity a socioekonomickým rozvojem oblastí a populace v nich žijící.

Oceňujeme skutečnost, že dobrý způsob řízení se zapojením všech složek umožňuje investorům a partnerům tvořit nedílnou součást BR.

Uvědomujeme si, že Světová síť biosférických rezervací vybudovaná v programu MAB představuje globální síť oblastí, které mohou členské státy UNESCO upřednostňovat jakožto místa pro ověřování principů udržitelného rozvoje a postupů zaměřených na stanovení a zachování specifických souvislostí a vzájemně prospěšných vazeb mezi přírodou a ochranou biodiverzity a socioekonomickým rozvojem lidstva.

Vědomi si skutečnosti, že díky celosvětovému vyhodnocování a vzájemné výměně zkušeností a získaných poznatků, které proběhly na prvním (Minsk, 1983) a druhém (Sevilla, 1995) kongresu o biosférických rezervacích, se koncepce biosférických rezervací vytříbila a upevnila s ohledem na jejich význam pro udržitelný rozvoj na místní i regionální úrovni v členských státech UNESCO.

Odkazujeme na Rámcové stanovy, které v Sevillské strategii zdůrazňují důležitost právně ustavených jádrových zón, jejichž cílem je dlouhodobá ochrana přírody zohledňující poslání BR a jež mají mít pro plnění tohoto cíle dostatečnou rozlohu;

Vyjadřujeme poděkování ministerstvu životního prostředí španělské vlády za jeho trvalou podporu biosférickým rezervacím v programu Člověk a biosféra MAB, zahrnující i uspořádání 20. zasedání ICC MAB a 3. světového kongresu o biosférických rezervacích ve Španělsku v Madridu (únor 2008), jehož účelem bylo vyhodnotit zkušenosti s naplňováním Sevillské strategie a Rámcových stanov Světové sítě biosférických rezervací, které UNESCO přijalo v roce 1995.

Jsouce přesvědčeni o nezbytnosti posílit a podpořit přínos programu MAB a biosférických rezervací pro udržitelný rozvoj v souvislosti s nově vyvstávajícími problémy, o nezbytnosti zaznamenávat, šířit a sdílet poznatky získané v kontextu Dekády výchovy k udržitelnému rozvoji (UNDESD; 2005 – 2014):

- Vyzýváme UNESCO, jeho členské státy a Sekretariát, aby co nejlepším způsobem využívaly biosférické rezervace k prosazování udržitelného rozvoje, a Světovou síť BR a přidružené regionální, subregionální a národní sítě, aby sloužily jako fóra pro veřejnou výměnu názorů, zkušeností a poznatků získaných během UNDESD.
- Vyzýváme členské státy UNESCO, aby zřídily národní komitét MAB, pokud jej nemají.
- Ukládáme Sekretariátu, aby přezkoumal naplňování Sevillské strategie a vydal doporučení, na základě kterých by se zlepšila činnost programu MAB na globální, regionální, národní a místní úrovni tak, aby se na všech těchto úrovních zvýšil jeho význam pro plánování a realizaci koncepce udržitelného rozvoje.
- Vyzýváme UNESCO, aby aktivně uplatňovalo důsledný postup a posílilo spolupráci uvnitř systému Spojených národů, zvláště s UNDP a UNEP tak, aby členské státy mohly využívat biosférických rezervací jako modelových oblastí, které prosazují splnění rozvojových cílů tisíciletí a dalších cílů OSN, jako například závazky smluvních stran konvencí o biologické diverzitě, o boji s postupem pouští a o klimatických změnách.
- Vyzýváme UNESCO a mezinárodní nadace, aby zlepšily systém udržitelného financování zaměřeného na posílení biosférických rezervací, jakož i na podporu plnění Madridského akčního plánu.
- Hodnotíme potenciál biosférických rezervací
 - řešit nové výzvy a problémy, jako je ztráta tradičních dovedností a kulturní rozmanitosti, demografické změny, ztráta orné půdy, změny klimatu, biodiverzita a udržitelný rozvoj;
 - být především oblastmi, do kterých jsou směřovány investice a inovace tak, aby se zmírnil dopad klimatických změn a bylo možno se jim přizpůsobit;
 - podporovat větší využívání obnovitelných zdrojů energie ve venkovských a městských oblastech s udržitelnou budoucností a
 - posílit a užívat ekosystémové služby.
- Doporučujeme budovat v biosférických rezervacích účinné partnerské vztahy pomocí spolupráce mezi všemi vládními institucemi, mezi soukromým sektorem, hromadnými sdělovacími prostředky, občanskými organizacemi, komunitami domorodců a místních obyvatel, výzkumnými, monitorovacími, vzdělávacími a dalšími podobnými institucemi tak, aby byl v období 2008 – 2013 naplňován Madridský akční plán.
- Vyzýváme ke vzájemné spolupráci mezi programem MAB a ostatními mezivládními vědeckými programy UNESCO, Světovým dědictvím UNESCO a dalšími, které Spojené národy vedou.
- Podporujeme MAB a Světovou síť biosférických rezervací jako globální, regionální a národní fórum, do kterého se zapojují lidé a kde vznikají nové způsoby řešení místních problémů a cíleně se hledá vzájemně prospěšný vztah mezi lidstvem a biosférou.

Madrid, 8. února 2008

Překlad z anglického originálu: Český národní komitét MAB

GLOBALNÍ SPRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Ve dnech 20. – 22. února 2008 se v Monackém knížectví konalo 10. zvláštní zasedání Řídící rady Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) a 9. Globální fórum ministrů životního prostředí (GMEF). Řídící rada je nejvyšším orgánem UNEP, jejích 58 členských států volí Valné shromáždění OSN na čtyřleté období na základě rovnoměrného regionálního zastoupení. ČR byla naposledy v prosinci 2005 opětovně zvolena za člena Řídící rady na období 1. 1. 2006 – 31. 12. 2009.

UNEP přechází z „hnědé“ na „zelenou“ ekonomiku

Na úvod zasedání vystoupil výkonný ředitel UNEP Achim Steiner, který vyzdvihl proces transformace UNEP na organizaci založenou na výsledcích, která přesune svou činnost z tzv. „hnědé“ na „zelenou“ ekonomiku.

Achim Steiner ve svém vystoupení poukázal na současnou posílení finanční situace UNEP, považuje ho za známku podpory dárců. Velmi ocenil některé rozvojové státy, které poprvé v souladu s Dobrovolnou indikativní škálou příspěvků přispěly do Environmentálního fondu UNEP. V souvislosti se změnou klimatu upozornil na potřebu doplnit, a nikoli duplikovat činnost na mezinárodním poli.

Jednání následně probíhalo ve dvou paralelních formátech. Prvním z nich byly ministerské konzultace probíhající za řízení prezidenta Řídící rady, kostarického ministra životního prostředí a energetiky Roberta Doblese Mora, a za účasti ministrů životního prostředí, vedoucích představitelů významných mezinárodních organizací a mnohostranných environmentálních smluv systému OSN, vědeckých osobností a zástupců nevládních organizací. Druhým bylo zasedání Pracovního výboru, kterému předsedal viceprezident Řídící rady UNEP, I. náměstek ministra životního prostředí ČR Jan Dusík, a na němž se připravovala a přijímala rozhodnutí Řídící rady.

Ministerské konzultace o ožehavých tématech

9. Globální fórum ministrů životního prostředí se zabývalo dvěma stěžejními tématy: *Globalizace a životní prostředí – mobilizace finančních prostředků pro řešení klimatické výzvy a Mezinárodní správa životního prostředí a reforma OSN.*

V rámci interaktivního dialogu panelové diskuse na téma **Globalizace a životní prostředí - mobilizace finančních prostředků pro řešení klimatické výzvy** panovala shoda, že existují dostatečné finanční zdroje investování do čistší technologie, ale efektivní trhy budou záviset na jednotlivých vládách, které budou poskytovat strategické řízení směrem k nové finanční struktuře. Rozumné spojení veřejné politiky, trhu a podnikatelské sféry povede k inovacím a investování do čistších technologií. Byla vyzvednuta nutnost stanovení dostatečně vysoké (tržní) ceny za uhlík. Rostoucí trhy s uhlíkem poskytují potřebný kapitál a měly by být rozšířeny, ale na to, aby způsobily požadované změny, jsou nedostatečné.

Co se týče cestovní mapy z Bali, bylo zdůrazněno, že technologie, finance a budování kapacit propojují závazky rozvojových a hospodářsky vyspělých zemí v systému řízení po roce 2012. Rozvojové země již nepotřebují další přesvědčování o výhodách tzv. „zeleného růstu“, ve skutečnosti potřebují finanční a technickou pomoc, jež by těmto státům umožnila přejít k ekonomice založené na nižší spotřebě uhlíku.

Finanční sektor v současné době považuje oblast obnovitelných zdrojů energie za významné odvětví. Pokračující silný růst je jak výsledkem, tak zároveň i pobízí inovace finančních produktů. Rozvojové země nemají možnosti platit vyšší náklady spojené s technologiemi, velmi často jsou tedy pro investory riskantní, proto by zde měly hrát roli instituce veřejného sektoru, které by na sebe některá z těchto rizik přenesly.

Ministři při diskusi nad **Mezinárodní správou životního prostředí (IEG) a reformou OSN** potvrdili nezastupitelnou roli UNEP při koordinaci a spolupráci v rámci systému OSN. Současný neuspokojivý stav životního prostředí si vyžaduje posílení mezinárodního institucionálního rámce pro IEG. Náléhavost, závažnost a interdisciplinarita environmentálních problémů přerůstá kapacity stávajících institucí. Současná struktura

DOBROVOLNÁ INDIKATIVNÍ ŠKÁLA PŘÍSPĚVKŮ (Voluntary Indicative Scale of Contributions, VISC)

Environmentální fond představuje hlavní zdroj financování činností (projektů) UNEP. Jeho rozpočet v minulém období 2006 – 2007 činil 145 mil. USD, na léta 2008 – 2009 byl schválen ve výši 152 mil. USD, z toho příspěvky členských států by měly činit 129,4 mil. USD. Tento rozpočet většinou pokrývá přibližně přes 50 % všech aktivit UNEP. Environmentální fond je založen na dobrovolných příspěvcích na základě tzv. Dobrovolné indikativní škály příspěvků. Pro období 2006 – 2007 činila škála pro ČR 0,183 %, v novém období 2008 – 2009 dosahuje 0,281 % v souladu s rozhodnutím Valného shromáždění OSN č. A/RES/61/237 z 22. prosince 2006 (odvíjející se mj. od celkové výše HDP a od výše HDP na 1 obyvatele). Vzhledem k dobrovolnosti příspěvků se ne vždy daří dosáhnout plánované výše příjmů. Hlavními příspěvateli by měly být USA (22 %), Japonsko (16,624 %), SRN (8,577 %), Velká Británie (6,642 %) a Francie (6,301 %).

Výkonný ředitel UNEP Achim Steiner na plenárním zasedání

Německý ministr životního prostředí Sigmar Gabriel v panelové diskusi

správy životního prostředí má mnoho silných stránek, které zahrnují její decentralizaci, specializaci a flexibilitu. Zároveň ale vyvstala nutnost zefektivnit tuto stávající strukturu. Byl zaznamenán pozitivní trend ve zvyšování investic do životního prostředí, především do oblasti zmírnění změn klimatu a adaptace na ně. Tyto investice dávají IEG a národním environmentálním politikám novou dimenzi.

Podmínkou zlepšení mezinárodní správy životního prostředí je mj. účinná implementace mnohostranných environmentálních smluv (MEAs). V této souvislosti se v průběhu zasedání konaly konzultace se sekretariáty MEAs, jejichž záměrem bylo diskutovat nad tématem **Mnohostranné environmentální smlouvy a mezinárodní správa životního prostředí**. Hlavní diskuse byla zaměřena především na synergie. Zaznívalo uznání dosavadní spolupráce a aktivit, které již byly mezi MEAs vybudovány, zejména těch aktivit, které přispívají k potenciálním synergiím a k efektivitě při dosažení cílů těchto MEAs. Za prospěšné je považováno nejen partnerství, ale také holistický přístup směřující k implementaci těchto cílů na národní, regionální a mezinárodní úrovni. Pokračující spolupráce v oblasti mezinárodního nakládání s chemickými látkami a nebezpečným odpadem mezi Basilejskou, Rotterdamskou a Stockholmskou úmluvou byla

uvedena jako dobrý příklad výjimečně pozitivního vývoje, který přispívá k posílení IEG. Je příznivé, že synergická spolupráce mezi jednotlivými MEAs již na mezinárodní a národní úrovni započala a pokračující pokrok by mohl přinést budoucí přínosy pro životní prostředí.

Přijato pět rozhodnutí

Řídící rada UNEP v rámci Pracovního výboru přijala pět rozhodnutí týkajících se věcných otázek ochrany životního prostředí:

1. Nakládání s chemickými látkami, včetně rtuti a odpadů

Řídící rada UNEP v rozhodnutí uvítala zprávy předložené výkonným ředitelem UNEP: o nakládání s chemickými látkami, o pokroku ad hoc otevřené pracovní skupiny expertů k posouzení možností právní úpravy nakládání se rtutí a o nakládání s odpady. Úplná informace o implementaci rozhodnutí bude představena na 25. zasedání ŘR UNEP/GMEF v r. 2009.

2. Udržitelný rozvoj Arktického regionu

Rozhodnutí bylo přijato za účelem hledání příslušných prostředků pro zachování a upevnění sítě Arktic-

Jednací sál

Vstupní prostory konferenčního centra

kých pozorovacích stanic. Požaduje po vládách, aby společně s Mezinárodním vědeckým výborem a Světovou meteorologickou organizací a dalšími příslušnými regionálními a mezinárodními orgány včetně Arktického výboru, UNEP a MEAs, posílily vědecký základ informovaného rozhodování ke zlepšení sledování, předvídání a porozumění změn v Arktickém regionu.

3. Střednědobá strategie UNEP na období 2010 – 2013 (Medium Term Strategy, MTS)

Strategie představuje základní strategický dokument pro budoucí činnost UNEP s cílem dosáhnout, prostřednictvím jejích šesti průřezových priorit – změna klimatu, katastrofy a konflikty, ekosystémový management, správa v oblasti životního prostředí, nebezpečné látky a odpad a efektivita zdrojů – efektivnějšího a účinnějšího fungování UNEP, který bude zaměřen na výsledky a bude plně svou práci opírat o vědecká poznání. MTS obsahuje způsoby implementace a institucionální mechanismy potřebné k dosažení uvedených průřezových priorit, mezi něž patří zejména spolehlivý vědecký základ pro politiky: včasné varování, monitoring a hodnocení; zvýšení povědomí; budování kapacit a podpora technologie – Balíček strategický plán; spolupráce, koordinace a partnerství a udržitelné financování. MTS poskytuje vizi a směr pro všechny aktivity UNEP na období 2010 – 2013, včetně výsledků dosažených prostřednictvím dvouletých programů práce na období 2010 – 2011 a 2012 – 2013.

4. Mezinárodní dekáda boje proti změně klimatu

Řídící rada UNEP prostřednictvím tohoto rozhodnutí zdrazňuje svůj závazek podporovat snahy o zmírnění a adaptaci na změnu klimatu, jež jsou propojeny se snahami významně omezit úbytek biodiverzity, podporovat kontrolu desertifikace, vymýcení extrémní chudoby a hladu, podporovat udržitelný rozvoj a upevnění životních podmínek ohrožených populací. ŘR UNEP vybízí Ekonomickou a sociální radu zvážit návrh vyhlášení Mezinárodní dekády boje proti změnám klimatu, kterou by se stalo období 2010 – 2020.

5. Globální environmentální výhled: životní prostředí pro rozvoj (Global Environment Outlook, GEO 4)

GEO 4 je výsledkem nejkomplexnějšího procesu posouzení, který byl dosud proveden. Byl navržen tak, aby zajistil vzájemné synergické působení vědy a politiky, a zároveň si zachoval vědeckou důvěryhod-

Jan Dusík a ředitel ozonového sekretariátu UNEP Marco Gonzalez

nost a reagoval na politické potřeby a cíle. Řídící rada tímto rozhodnutím vybízí vlády, UNEP a další orgány a organizace OSN, soukromý sektor, občanskou společnost, aby na všech úrovních pracovaly na dosažení udržitelného rozvoje a učinily včasné kroky směřující k prevenci, zmírňování a adaptaci na environmentální změny.

Závěry vyplývající pro ČR

Česká republika jako aktivní člen vedení Řídící rady UNEP během samotného zasedání ovlivňovala a také v nadcházejícím období bude výrazně ovlivňovat přípravu 25. řádného zasedání Řídící rady UNEP a 10. Globální fórum ministrů životního prostředí, které se bude konat v únoru 2009 v keňském hlavním městě Nairobi. Česká republika bude v té době předsedat Radě Evropské unie, prezentovat její stanoviska a vést jménem EU vyjednávání s hlavními negociačními bloky. Během předsednictví v Radě EU tak čeká ČR ve vztahu k UNEP náročná agenda – např. rozpočet, schválení globální monitorovací a vyhodnocovací strategie životního prostředí do r. 2020, schválení dalšího mezinárodního postupu v nakládání se rtutí, kadmíem a olovem, schválení desetiletého globálního programu udržitelné spotřeby a výroby, schválení dalšího postupu při posilování mezinárodní správy životního prostředí a prosazování úzké součinnosti kvalitní ochrany životního prostředí s efektivností ekonomiky.

Mgr. Veronika Schneidrová,
odbor mnohostranných vztahů
Ministerstvo životního prostředí ČR,
e-mail veronika_schneidrova@env.cz

Foto UNEP

EKONOMICKÉ PODMÍNKY PODNIKÁNÍ V DOPRAVĚ ČR

Tržní ekonomika a rovné ekonomické podmínky podnikání se dnes skloňují ve všech pádech. Praxe tomu bývá často dosti vzdálená. Rozhodně to platí pro energetiku a dopravu, které způsobují vysoké ekonomické i mimoekonomické škody na životním prostředí, tzv. externality. Prvním předpokladem řešení existujících asymetrií je jejich alespoň přibližné vyčíslení. Následující příspěvek se pokouší vyčíslit hlavní směry nerovností ekonomických podmínek podnikání pěti základních druhů dopravy v ČR v roce 2006. Jde o dopravu silniční, železniční, vodní, leteckou a městskou hromadnou (MHD). MHD je samostatně vyčleněna proto, aby nezakreslovala nekalkulované náklady a výnosy silniční dopravy. Proto nižší úplnost nekalkulovaných nákladů MHD nevadí.

Ekonomické podmínky podnikání v dopravě ČR značně nerovné

Přibližný rozsah nerovnosti podmínek podnikání mezi pěti základními druhy dopravy v ČR ukazuje tabulka č. 1.

Sloupce tabulky jsou zřejmé. Je třeba více popsat jednotlivé řádky.

Veřejné náklady na dopravní infrastrukturu

Veřejné náklady na jednotlivé druhy dopravní infrastruktury jsou náklady na příslušné druhy dopravní infrastruktury, které vynaložily rozpočty státu, krajů, měst, obcí, Státního fondu dopravní infrastruktury ČR (SFDI), fondy Evropské unie, v případě nákladů na silniční a železniční dopravní infrastrukturu

též státem garantované úvěry, které tyto druhy dopravy, na rozdíl od dopravy letecké, nesplácí. Údaje za MHD jsou neúplné, neboť zahrnují jen Prahu.

Jde o údaje přibližné. Kromě přesnosti vykazování obsahují další problémy: nevhodnost při pořizování investic do dopravní infrastruktury, rozdělení investic, které se dotýkají dvou a více druhů dopravní infrastruktury, oddělení investic soukromého charakteru apod.

O nevhodnosti při výstavbě dopravní infrastruktury se již napsalo mnoho. Mnohé také říkají kontrolní zprávy Nejvyššího kontrolního úřadu. Není ale v mých silách je vyčíslit. I kdyby se je ale podařilo vyčíslit, zůstane skutečností, že do příslušné dopravní infrastruktury byla již proinvestována. Investice

Tabulka č. 1 - Nekalkulované náklady a výnosy pěti druhů dopravy v ČR v r. 2006 v mld. Kč

Druh nákladů	Silniční	Železniční	Vodní	Letecká	MHD	Celkem
Veřejné na dopravní infrastrukturu	57,691	20,585	0,558	0	5,975	84,809
Stát a města na obnovu vozidel	0,219	0,324	0	0	3,278	1,240
Veřejné na osobní dopravu	4,099	7,334	0	0	11,770	22,203
Výdaje na dopravní policii ČR	3,619	0,015	0	0	0,017	3,651
Daňové úlevy	2,249	0	0,071	5,237	0,088	7,645
Osvobození od DPH mezinár. Dopr.	6,524+	0,077+	0,031+	1,301+	0,-	7,933+
Externí škody na zdraví lidí						
Vlivem nehod	21,813	0,029	0,001	0	0,086	21,929
Vlivem hluku	10,919	0,670	0	0,006	.	11,595
Vlivem emisí CO ₂ , NO _x , VOC, SO ₂ , PM včetně elektřiny	18,045	0,115	0,004	0,092	1,957	20,213
Emisí CO ₂ celkem včetně elektřiny	8,176	0,620	0,008	0,559	0,629	9,992
Oběti přízemního ozonu 2003	1,988	0,169	0,016	0,208	0,204	2,585
Vraky z aut	0,135	0	0	0	0	0,135
Poškození veřejné dopravy zácpami	2,000	0	0	0	0	2,000
Příspěvek dopravy k otylosti lidí	vysoký	nízký	nízký	nízký	nízký	Vysoký
Hrubé nekalkulované náklady	137,477	29,938	0,689	7,403	24,001	195,810
Spotřební daň za pohonné hmoty	66,586	1,007	0,001	0	2,736	70,330
Platby za silnice	8,700	0	0	0	0	8,700
Čisté nekalkulované náklady	62,191	29,931	688	7,403	21,268	116,780

Zdroj: MD, MF, ČD, DI ČR, Policie ČR, vlastní výpočty. MHD u infrastruktura jen Praha.

Nevyčíslená část osvobození mezinárodní dopravy od placení DPH činila v roce 2005 asi 5 mld. Kč.

do více druhů dopravní infrastruktury se vyskytují zejména u silniční dopravy a MHD. Mohou se vyskytnout i u silniční a železniční dopravy (křížení silnic a železnic, terminály integrovaných dopravních systémů), u vodní dopravy (zvyšování silničních a železničních mostů, požadované vodní dopravou, tyto dopravy poškozují) ad. Investice soukromého charakteru se týkají nejčastěji komunikací místního významu. Mohou jimi být i vyvolané investice, např. přeložka trati Březno u Chomutova – Chomutov v zájmu další povrchové těžby uhlí. Železniční dopravu jen udržovala. Trať prodloužila o 2 km. Protože ji platily Severočeské doly, není zde zahrnuta.

Stát a města na obnovu vozidel

Stát poskytuje určité dotace na obnovu linkových autobusů, vozidel MHD a od roku 2006 i na obnovu vagónů osobní železniční dopravy. Podstatně větší částky do obnovy vozidel investují města, která MHD provozují. Vzhledem k dostupnosti dat jsou uvedeny jen dotace státu a 19 největších provozovatelů MHD. Nezabýváme se financováním obnovy dopravních prostředků z odpisů dopravních firem, neboť má soukromý charakter.

Veřejné rozpočty na ztrátovost veřejné osobní dopravy

Provozování veřejné dopravy je obvykle ztrátové. Ztráty vesměs hradí veřejné rozpočty – stát (dálkové vlaky), kraje (regionální linkové autobusy a regionální osobní a spěšné vlaky), města (MHD, někdy přispívají též na „nadstandardní“ veřejnou místní dopravní obslužnost). Příspěvky zaměstnavatelů apod. zde nejsou uvedeny, neboť jsou soukromými zdroji financování provozu ztrátové veřejné osobní dopravy.

Veřejné náklady na dopravní policii

Doprava, zvláště pak silniční, je značně nebezpečná. Nad bezpečností v dopravě bdí dopravní policie, která také vyšetřuje dopravní nehody. Její nákladovost lze jen odhadovat. V rámci Policie ČR jde asi osminu až desetinu nákladů. Zde je počítána devítina nákladů na Policii ČR. Celková částka je rozpočítávána podle počtu zaviněných dopravních nehod jednotlivými druhy dopravy. Výpočet nezahrnuje náklady na dopravní policii v rámci městských policií, pro které nejsou podklady.

Daňové úlevy

Řada daňových úlev se vztahuje k dopravě a k životnímu prostředí.

U daně z nemovitosti (zákon č. 338/1992 Sb.) u pozemků jde o osvobození podle § 4, písmena o (pro veřejnou dopravu), u staveb jde o osvobození podle § 9, písmena l (k hromadné osobní dopravě). Tato nevelká částka se rozpočítává mezi silniční (linkové autobusy) a MHD v poměru 50 % : 50 %. Podklady pro výpočet sleduje Ministerstvo financí.

U daně silniční (zákon č. 16/1993 Sb.) jde o osvobození vozidel veřejné dopravy (linkové autobusy a MHD podle § 3, písm. c zákona o silniční dani) a elektromobilů (§ 3, písm. f) od placení silniční daně. Dále jde o slevy u silniční daně u vozidel kombinované dopravy (§ 12) a u vozidel splňujících emisní normu Euro 2 (§ 6, odst. 6) a Euro 3 (§ 6, odst. 7). Vozidla splňující emisní normu Euro 2 (a do značné míry i Euro 3) ale nelze považovat za environmentálně šetrná, viz má stať ve Zpravodaji MŽP č. 1/2008. Tyto daňové úlevy vyčísľuje Ministerstvo financí.

U spotřební daně za pohonné hmoty jde jednak o daňové úlevy, které stát poskytuje zahrnutím environmentálně šetrných druhů pohonných hmot do nižší sazby spotřební daně, jednak o osvobození mezinárodní letecké a mezinárodní vodní dopravy od placení spotřební daně za pohonné hmoty na základě starých špatných mezinárodních mnohostranných dohod. Chicagská konvence, čl. 24, z roku 1944 osvobozuje mezinárodní leteckou dopravu od placení daní na základě principu mnohostranné vzájemnosti. Z vůle Parlamentu ČR bylo osvobození od placení spotřební daně na pohonné hmoty rozšířeno i na vnitrostátní leteckou a v letech 2004-06 i na vnitrostátní vodní dopravu. Protože stimulují vyšší spotřebu pohonných hmot, jde o podpory environmentálně nežádoucí.

Daňová zvýhodnění bionafty a trojcestných katalyzátorů jejich zařazením do snížené 5 % sazby daně z přidané hodnoty (DPH) bylo v ČR zrušeno k 31. 12. 2003 v rámci příprav vstupu ČR do EU.

Osvobození mezinárodní dopravy od placení DPH

Podle starých mezinárodních mnohostranných smluv je mezinárodní nákladní doprava a pravidelná veřejná mezinárodní doprava osob osvobozena i od placení DPH včetně paliv a energie, kterou spotřebuje. Také tato daňová zvýhodnění poškozují životní prostředí, neboť stimulují nadměrnou mezinárodní dopravu a tím i nadměrnou spotřebu paliv a energie, navíc obvykle v nejméně žádoucí podobě letecké a silniční dopravy. Údaj zahrnuje jen DPH spotřebovaných paliv a energie, protože účetní přidaná hodnota jednotlivých druhů dopravy za rok 2006 dosud není k dispozici. V roce 2005 činila asi 5 mld. Kč, z toho více než 4,4 mld. Kč připadala na silniční a 0,4 mld. Kč na železniční dopravu.

Externality

Doprava, zvláště silniční doprava, je zdrojem rozsáhlých externalit, ekonomických škod na životním prostředí, způsobených netržně druhým subjektům. Ne všechny druhy externalit, způsobovaných dopravou, se ale daří vyčíslit. Nejvíce se daří vyčíslit externalitu na zdraví lidí (veřejném zdraví).

Metod vyčíslení externalit v dopravě je více. Zde jsou ekonomické škody na zdraví lidí počítány jako *ekonomické ztráty vlivem nucené pracovní nečinnosti osob v produktivním věku a nákladů na léčení nemocných, zraněných a předčasně zemřelých*, způsobené jednotlivými druhy dopravy.

Výše uvedené ekonomické ztráty jsou počítány u:

- obětí dopravních nehod jednotlivými druhy dopravy při zohlednění zavinění. Mrtví jsou zemřeli do 30 dnů od nehody,
- zvýšené nemocnosti vlivem nadměrného dopravního hluku (upravená metoda J. Polena a kol.),
- zvýšené nemocnosti vlivem emise toxických škodlivin (upravená metoda J. Poleny a kol., emise podle expertního odhadu Centra dopravního výzkumu – CDV za ČR),
- zemřelých vlivem přízemního ozónu, způsobeného nepřímo emisemi toxických škodlivin z motorových druhů dopravy (odvozeno dle WHO).

Škody na klimatu jsou počítány podle doporučení konference ministrů dopravy EU (European Conference of Ministers of Transport CEMT, od roku 2006 International Transport Forum) jako 2% hrubého domácího produktu, resp. tato suma je rozpočítávána podle CDV odhadovaných emisí CO₂ jednotlivými druhy motorové dopravy.

U elektrických druhů dopravy jsou započítány ekonomické škody způsobené emisemi při výrobě jimi spotřebované elektřiny na základě průměrného mixu její výroby v ČR. U emisí toxických škodlivin se zohledňuje faktor vysokých komínů elektráren.

Je jisté, že odhady externalit, zejména vlivem nadměrného dopravního hluku, emisí toxických škodlivin a emisí skleníkových plynů, jsou jen přibližné. Existují i vyšší odhady externalit než zde uváděné, které obvykle vychází ze zahraničních výzkumů. Zatímco u dopravních nehod Policie ČR vede vcelku kvalitní statistiku, u nadměrného dopravního hluku i nadále chybí novější reprezentativní šetření o hlukové zátěži

obyvatelstva ČR z dopravy, resp. se vychází ze starého odhadu J. Poleny z roku 1982, který je v případě železniční, letecké a autobusové dopravy korigován odhadovaným snížením hlučnosti po roce 1980. V silniční dopravě se vychází z poznatků významné německé studie, dle níž rozsáhlé sedmadvacetileté úsilí o snížení hlukové zátěže ze silniční dopravy vedlo v SRN pouze ke stagnaci hlukové zátěže, protože nová tišší vozidla jezdí více a i do dříve tichých území. V případě toxických emisí je Polenova metodika upravena tak, že se zohledňuje velmi nízká výška emise z výfuků. Staré výpočty jsou převáděny do ekonomických podmínek roku 2006. Určitým problémem je, že použité odhady emisí z motorové dopravy jsou za rok 2006 jen předběžné. V posledních letech se předběžné a definitivní údaje o emisích citelně lišily.

Autovraky

Malou položkou jsou autovraky. Autovraková směrnice EU byla v ČR uzákoněna v roce 2004 s plnou účinností až od roku 2008. Ocenění se opírá o částku 3 500 Kč/autovrak a o počet vozidel trvale vyřazených v provozu v ČR.

Poškozování veřejné dopravy zácpami na silnicích

S nárůstem motorizace se i při rozsáhlých investicích do výstavby moderní silniční sítě množí stejně jako v EU-15 dopravní kongesce – zácpy na silnicích. Zpomalují a někdy zcela zastavují silniční dopravu. Pro konkrétního motoristu je dopravní zácpa externalitou, neboť sám ji nezpůsobil. Pro silniční dopravu jako celek je ale interní ztrátou, protože si ji až na výjimky způsobila sama. Externalitou je ale pro linkové a městské autobusy, trolejbusy a pro tramvaje, pokud nejsou vedeny po samostatném jízdním tělese, neboť je zácpy na silnicích brzdí. Pokud neukáznění řidiči způsobí nehodu na železničním přejezdu, zastavují také železniční dopravu. Prezentovaná částka je expertní odhad. Nejde o celkovou škodu z dopravní zácpy (ta zahrnuje i ztracený čas, nadměrnou spotřebu pohonných hmot, nadměrné emise, hluk, nehody atd.), ale zhoršení pověsti, a tím i využívání veřejné dopravy cestujícími v důsledku dopravních zácp způsobovaných silniční dopravou.

Zácpy na silnicích účinně omezuje veřejná doprava, v první řadě kolejová. Podmínkou je, že je rozvíjena na dostatečné úrovni. Jak přínos kolejové dopravy pro omezení zácp na silnicích vyčíslit ale zůstává otázkou.

Otylost

Nadměrná váha (otylost) obyvatel patří k nejvýznamnějším poškozovatelům zdraví lidí nejen v ČR. Významně se na ní podílejí i osobní auta, neboť umožňují dopravu téměř kdykoliv, odkudkoliv a kamkoliv, takže pro zdraví velmi prospěšná chůze se stává téměř zbytečnou. Následky otylosti alespoň částečně vyčíslit lze, k podílu osobních aut na otylosti odborníci krčí rameny.

Zábor půdy jednotlivými druhy dopravy není vyčíslěn. Na jedné straně představuje citelnou ztrátu přírodního zdroje půda, na druhé straně dopravní zpří-

stupnění zvyšuje atraktivnost území pro podnikání a tím i tržní cenu okolních pozemků.

Škody na vozidlech v důsledku dopravních nehod jsou hrazeny zpravidla z výnosu pojištění, placeného vlastníky, popř. uživateli příslušných vozidel.

Jiné nevyčíslené externality (škody na přírodě a řada objemově vesměs menších položek – škody způsobené solením proti sněhu, vyjetými oleji, opotřebenými akumulátory, ojetými pneumatikami ad.) by zásadněji neměly výsledky tabulky č. 1 ovlivnit.

Hrubé nekalkulované náklady

Součtem výše uvedených položek dostáváme *hrubé nekalkulované náklady* jednotlivých druhů dopravy ČR v roce 2006. Jde o náklady přibližné, protože ne všechny položky jsou vyčísleny přesně a protože ne všechny položky, zejména z oblasti externalit, se podařilo vyčíslit.

Hrubé nekalkulované náklady pěti základních druhů dopravy v ČR říkají, kolik jednotlivé druhy dopravy stojí ČR mimo běžné komerční kalkulace. Vyčíslených minimálně 195,8 mld. Kč/rok 2006 (po doplnění o chybějící částku asi 200,8 mld. Kč), je velmi vysoká částka. Stimuluje nadměrnou dopravu a tím i nadměrnou spotřebu paliv a energie a nadměrné škody na životním prostředí způsobené nadměrnou dopravou.

Nemá být ale řečeno, že všechny otevřené i skryté způsoby podpory dopravy v rozsahu 200,8 mld. Kč/rok 2006 jsou neefektivní. Podrobný rozbor efektivnosti výše uvedených položek není cílem tohoto článku.

Samotné hrubé nekalkulované náklady dopravy o míře zkreslení nevypovídají dostatečně, neboť uživatelé dopravy platí státu kromě běžných daní i daně speciální – spotřební daň za pohonné hmoty a některé i poplatky za užívání dopravní infrastruktury.

Výnosy spotřební daně za pohonné hmoty

Výnos spotřební daně za pohonné hmoty je dán výší jejich odhadované spotřeby jednotlivými druhy dopravy (data CDV Brno) a platnými sazbami spotřební daně při zohlednění platných daňových úlev.

Výnos zpoplatnění užívání dopravní infrastruktury

Jde jen o výnos silniční daně a dálniční známky, resp. elektronické zpoplatnění bylo v ČR zavedeno až od 1. 1. 2007. Je mnohonásobně nižší proti nákladům na silniční síť v ČR. Vodní doprava užívá vodní cestu bez zpoplatnění. Náklady na infrastrukturu elektrických druhů MHD hradí rozpočty příslušných měst. Letecká doprava údržbu své infrastruktury hradí z výnosu přistávacích a startovacích poplatků a poplatků za traťové navigační služby, takže tyto náklady jsou internalizovány. Železniční doprava za užívání své infrastruktury platí poplatky, jež jsou nižší než náklady na údržbu a opravy železniční infrastruktury.

Čisté nekalkulované náklady

Hrubé nekalkulované náklady minus výnos spotřební daně za pohonné hmoty plus výnos nevybrané spotřební daně za pohonné hmoty minus zpoplatnění užívání dopravní infrastruktury dává *čisté nekalkulované náklady* jednotlivých druhů dopravy. Přibližně

udávají, kolik jednotlivé druhy dopravy společnost reálně stojí navíc mimo běžné komerční kalkulace.

Čisté nekalkulované náklady činily v ČR v roce 2006 minimálně 116,8 mld. Kč, resp. po korekci o chybějící položku jde minimálně o 120,8 mld. Kč. Je to velmi vysoká částka, navíc nižší o ty externality, které se nepodařilo vyčíslit.

Čisté nekalkulované náklady silniční a železniční dopravy

Dle tabulky nerovných ekonomických podmínek podnikání mezi pěti základními druhy dopravy v ČR za rok 2006 poměrně vysoký výnos spotřební daně za pohonné hmoty, placené silniční dopravou (cca 70,3 mld. Kč), je jen o 9,5 mld. Kč vyšší než odhadované, jí způsobené ekonomické škody ze zvýšené nemocnosti, úrazovosti a úmrtnosti obyvatel (52,8 mld. Kč) a na klimatu (8,2 mld. Kč). Rok 2006 byl přitom z hlediska nehodovosti na silnicích mimořádně příznivý. V letech 1993-2003 byl výnos spotřební daně za pohonné hmoty placené silniční dopravou citelně nižší než tyto škody.

Ekologicky velmi závažná silniční doprava stála v roce 2006 ČR mimo běžné komerční kalkulace (čisté nekalkulované náklady silniční minus železniční dopravy) minimálně o 32,3 mld. Kč, po zahrnutí chybějící položky na úrovni roku 2005 o 36,3 mld. Kč více než ekologicky šetrná doprava železniční. Na železniční dopravní infrastrukturu přispěly veřejné rozpočty v roce 2006 jen 20,6 mld. Kč, zatímco na silniční dopravní infrastrukturu asi 57,7 mld. Kč. Největší část nákladů na silniční síť tvořily investice do výstavby dálnic a rychlostních silnic, které mocně stimulují růst environmentálně nejzávažnější silniční dopravy na úkor dopravy železniční i MHD.

Je logické, že po vzniku SFDI se stal výnos silniční daně a dálniční známky jeho příjmem a že je účelově vázán na údržbu, opravy a rozvoj dopravní infrastruktury. Je politickou otázkou, byť ekonomicky zdůvodněnou, zda výnos zpoplatnění užívání silnic a dálnic by neměl v zásadě kryt náklady na silniční a dálniční síť. Zatím je situace taková, že stát plně hradí náklady na infrastrukturu vodní dopravy, částečně hradí náklady na infrastrukturu železniční a silniční dopravy (náklady na silnice 2. a 3. třídy přešly v roce 2002 na kraje včetně 10,5 % výnosu spotřební daně za pohonné hmoty) a nehradí náklady na roz-

voj infrastruktury letecké dopravy s výjimkou státní garance za úvěry na rozvoj letiště Praha Ruzyně. Letiště a s. p. Řízení leteckého provozu je ale splácí, na rozdíl od Ředitelství silnic a dálnic a Správy železniční dopravní cesty. Po převzetí regionálních letišť kraji lze čekat investice do jejich infrastruktury ze strany příslušných krajů a také fondů EU.

Nerovné ekonomické podmínky podnikání mezi základními druhy dopravy v ČR vážně znevýhodňují šetrnou železniční dopravu a naopak výrazně zvýhodňují nešetrnou dopravu silniční. Připočteme-li k tomu vysoké zvýhodnění silniční dopravy při rozdělování investic, nepřekvapuje, že po roce 1989 došlo k rozsáhlému přesunu dopravních toků z železnic na silnice s vážnými negativními dopady na veřejné zdraví, životní prostředí, urbanismus aj.

Jak by měl stát měnit nekalkulované náklady dopravy?

Výše uvedený rozbor nabízí několik směrů zdokonalení ekonomických nástrojů řízení dopravy.

Předně je třeba zásadně snížit externalitu z dopravy. Ač to patří k předním cílům dopravní politiky ČR, požadavek se nedaří naplnit. Dokonce se nedaří zásadně snížit ani ohromný počet obětí dopravních nehod na silnici způsobených vesměs pokračující hrubou nekázní části řidičů. Snaha snížit emise a hluk z dopravy se omezuje jen na technické aspekty (lepší motory vozidel, lepší komunikace, protihlukové stěny ad.), což v případě rozhodující silniční dopravy nemůže stačit.

Nutné je změnit proporce nákladů vynakládaných na dopravní infrastrukturu. Mnohé stavby dopravní infrastruktury jsou předraženy, jak dokazují nálezy Nejvyššího kontrolního úřadu. Nejde ale jen o důslednou kontrolu efektivnosti vlastních staveb dopravní infrastruktury. Určitá část investic do dálnic, rychlostních silnic a vodních cest je problematická i koncepčně – mají špatné dopravní zdůvodnění či neúnosné dopady na veřejné zdraví a životní prostředí. Jde i o přesun části peněz směřovaných na výstavbu vodních cest, dálnic a rychlostních silnic, zejména těch závadných, na údržbu a opravy běžných silnic a železnic. Jejich další chátrání je nepřijatelné.

Jde o zásadní zvýšení sazeb silniční daně, neboť se její sazby od doby jejího stanovení v roce 1992

nezměnily, navzdory vysoké inflaci a prudkému růstu nákladů na výstavbu silnic a dálnic. Zavádění elektronického výkonového zpoplatnění je sice pozitivní (v roce 2007 vyneslo předběžně 5,57 mld. Kč, z toho asi 2 mld. Kč hradí jeho náklady), ale ve zjevně nedostatečném rozsahu. Zpoplatněna jsou jen vozidla nad 12t (měla by být nad 3,5t) a sazba je nízká. Na místě je i zvýšení sazeb spotřební daně za motorovou naftu o 2 – 3 Kč/l a automobilové benzíny o 0 – 1 Kč/l. Sazby spotřební daně za pohonné hmoty dosud zvýhodňují motorovou naftu, přestože její spalování v motorech vozidel produkuje vyšší poškozování veřejného zdraví ve srovnání s motory na automobilový benzín.

Nejtěžší bude zrušit osvobození mezinárodní dopravy od placení DPH včetně paliv a energie jí spotřebované a osvobození letecké a vodní dopravy od placení spotřební daně za pohonné hmoty. Za podmínky dostatečné politické podpory lze zrušení osvobození vnitrostátní letecké dopravy od placení spotřební daně za pohonné hmoty provést hned. Předsednictví ČR v EU bude příležitostí prosazovat, aby z hlediska placení daní EU pojímala svou dopravu jako vnitrostátní a zakázala dopravu uvnitř EU od zdanění osvobozovat. Nejtěžší bude prosadit zrušení příslušné části mezinárodních mnohostranných dohod o osvobození mezinárodní dopravy od placení DPH včetně DPH za paliva a energie jí spotřebované a mezinárodní letecké a mezinárodní vodní dopravy od placení spotřební daně za pohonné hmoty. Mám za to, že Mezinárodní měnový fond, Světová banka a Světová obchodní organizace, které o sobě často tvrdí, že chrání životní prostředí, by zde měly být nápomocné.

Ing. Jan Zeman, CSc.

Ilustrační foto Hana Kolářová

Literatura:

Ulrich, S.: Vývoj hluku ze silničních komunikací od r. 1975 do r. 2003 (Die Entwicklung der Gerauschemission von Strassen von 1975 bis 2002, Strasse+Autobahn č. 10, 2003, s. 571-576, překlad Lidmila Zrzavecká)

http://whqlibdoc.who.int/hq/2006/WHO_SDE_PHE_OEH_06.02_eng.pdf - WHO ambient quality guidelines for particulate matter, ozone, nitrogen dioxide and sulfur dioxide. Global update 2005. Summary of risk assessment. -

Texty v rubrice DISKUSE vyjadřují osobní stanovisko autorů.

Redakce Zpravodaje MŽP ráda otiskne relevantní reakce na tyto příspěvky.

JARO PRO ZEMI 2008

Ministerstvo životního prostředí letos již podruhé vyhlásilo zastřešující kampaň nazvanou Jaro pro Zemi. Jejím cílem je pomoci přitáhnout pozornost lidí k ochraně přírody a životního prostředí prostřednictvím propagace desítek akcí a programů, které se pro veřejnost nabízejí v celé České republice. Kampaň Jaro pro Zemi nezahrnuje pouze akce organizované ministerstvem, je otevřena všem organizátorům. Kampaň Jaro pro Zemi 2008 začala prv-

ním jarním dnem – tedy 21. březnem – a končí Světovým dnem životního prostředí 5. června. Loni se do kampaně zapojilo více než 110 akcí v celé republice.

V pátek 21. března vyhlásilo MŽP spolu s Českou geologickou službou výtvarnou soutěž pro děti s názvem Můj kousek Země. Nejvíce akcí se tradičně očekává ve dnech okolo 22. dubna, kdy celý svět slaví Den Země. MŽP se zapojí do některých akcí především v Praze ve Středisku ekologické výchovy hl. města Prahy na Toulcově dvoře. Připravujeme také promítání filmů z MFF Ekofilm pro školy i veřejnost i oslavy Evropského dne parků (24. května). Jaro pro Zemi bude oficiálně ukončeno na Světový den životního prostředí 5. června, kdy budou mj. předány Ceny Josefa Vavrouška, udělované Nadací Partnerství a Nadací Charty 77.

Účast na kampani ministerstvo nabízí školám, nevládním organizacím, obcím i všem dalším, kteří v jarních měsících organizují jakoukoli akci pro veřejnost, zaměřenou na ochranu přírody a životního prostředí. Stačí, když zájemce zašle nejpozději deset dní před začátkem akce na adresu jaroprozemi@env.cz informaci o akci s údaji o místě jejího konání a obsahu akce s kontaktem na organizátora. Od MŽP získá právo pro akci využívat logo kampaně, v případě zájmu i plakát (do vyčerpání zásob). Informace o všech akcích kampaně Jaro pro Zemi 2008 jsou zveřejněny na webových stránkách MŽP. Ministerstvo o všech akcích průběžně informuje také média.

*Andrea Bachtíková, oddělení
propagace MŽP*

VÝZNAMNÉ DNY PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ NA JAŘE 2007

21. březen	první jarní den
22. březen	Světový den vody
23. březen	Světový den meteorologie
27. březen	Mezinárodní den boje proti hluku
1. duben	Mezinárodní den ptactva
7. duben	Světový den zdraví
22. duben	Den Země
24. duben	Světový den laboratorních zvířat
2. květen	Světový den ptačího zpěvu
22. květen	Mezinárodní den biologické rozmanitosti
24. květen	Evropský den parků
5. červen	Světový den životního prostředí

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí • Ročník XVIII, číslo 4/2008 • Vychází 12x ročně • Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 267 122 549 • Odpovědná redaktorka Mgr. Hana Kolářová, tel. 261 910 608, e-mail hana.kolarova@tiscali.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8, tel. 283 090 352, fax 233 553 422, e-mail sevt@sevt.cz • Sazba Informica, tisk PeMa Praha • Předplatné měsíčníku Věstník a Zpravodaj MŽP s čtvrtletníkem EIA • IPPC • SEA pro rok 2008 je 800,- Kč • Číslo 4/2008 předáno do tisku 15. 3. 2008